Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1925 шера дениз ◆ ЕРА, 2 ДЕКАБРЬ, 1982 ШУ. ◆ № 144 (6710). ◆ Мах 3 кеп.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совете

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето къобалъяьй Шелковской района колхозий, совхозий, «Сельхозтехника» объединене механизатораша, инженерно-технически балхахоша ханнахьен дикен юртбоахамен хии деттен техника 1983 шера кхаинка балхаш дара кийчъяра йола ший инициатива.

НГI АССР юртбоахама министерство, НГI АССР мелиорации хинбоахамен министерство, НГI АССР Госсельхозтехника, кхыйола юртбоахама ведомствашь, горисполкомаш, райисполкомаш декхарийла я:

шелковски механизатораша санна колхозашка, совхозашка «Сельхозтехника» предприятешка 1983 шера кхаинка балхаш дара ханнахьен дикен машинно-тракторни парк, юртбоахамен хии деттен машинаш тоаяра шерра социалистически яхь йоаржае;

шии сменагIа болх бара колхозашка совхозашка Iалашьег1оал лакха йолча механизаторски кадрашца. Колхозахойи совхозий болхлойи Iомабе дика хьунхьам болаш культураш къалкаее, машинашта регулировка а агрегатировка а еча правилех, кхерамзлен методех балхаш де;

1983 шера 1 апрель хьатIеоттадехьа хинбоахама организаций низамца тоаль яккха хии дехна система;

техника эффективно лелаяра хIара колхозе, совхозе, НГI АССР «Госкомсельхозтехникен» «Сельхозхимен» предприятешка мероприятеш кийчъе, шерагIа юкъейолае тракторашца, комбайнашца, догIана хьисапе хий деттача а кхыча а машинашца дика болх беча хьалхалаттача механизаторий опыт.

Республикански газетий, телевидени радиовещании НГI АССР Госкомитета редакцен декхарийла яьй бIаьсти дергдолча балхашта юртбоахама техника кийчъяра хьа къехьа хан-ханнахьа дуца.

18 декабре — Коммунистически субботник

Кхоьяча материалий чотагIа

Бурув тохара балхий Грозненски управлене 900 саг араваргва «Шеча шоатта диинахьа» кхыча деношкарчул хьинарегIа къахьегара. СССР хьаль 60 шу дизара хетадаьча субботнике бергболча балха тIа шоашкара масал а телаш къахьегаргда 171 коммуниста, 85 комсомольца.

Шоай массазарча балха моттигашка а этта графикагIа болх беш хургва 320 саг. ХIаьта бокх бурувдеттараша тоаергьа мехкдаьтта даккхара йола оборудовани, лостам бергба бурув деттача скважинашка, складашка, буровой территореш тIа, предприятена уллуврча улицашка.

АргIанара буровой установка вIашагIйолларгьа вышко-монтажникаша.

— Къахьегама шIеи дездеча диинахьа оаха дергда 3500 сома махьха гIишлон-монтажни балхаш. Цу диинахьа даьккха 260 сом алапи цхьайтталагIча пятилетка фонде дIачулургда,— аьлар балхий производителя Н. Васильева.

* * *

«Грознефть» объединенена чуйоагIача технологически транспорта Грозненски управлене 300 саг хургва 18-ча декабре хургдолча коммунистически субботнике кхыча деношкарчул хьинарегIа къахьегаш. Цу диинахьа бергболча балха кулгалдара вIашагIъеллача штабо белгалдаьккхад «Шеча шоатта диинахьа» 150 водителя бурувдеттараша, гIишлонхошта, мехкдаьттахошта эша 2000 тонн таки-таппара мовкьаш дIа-юха хьоргда, аьнна.

150 процентал кIезигагIа йоацаш ден норма кхоачаш а еш бIарчча диинахьа шоаш ... даьча доагора чотагIа болх бе дош деинад Къахьегама Шеча Байракха орден лелаечо, коммуниста Демельханов Алхазура, коммунистически къахьегама ударникаша Магомаев Иеза, Погосов Шириа, Макерев Виктора.

Ремонтхоша тоаергьа 6 автомашин, гIулдерга 3 тонн ... [illegible] ... лостам бергба ... предприятени ... территорешка. Цу диинахьа йоаш даьккха 700 сом алапи цхьайтталагIча пятилетка фонде.

А. ТИЩЕНКО.

* * *

18-ча декабре хургдолча коммунистически субботника баха ма боаггIара вахьабахара шоай хьинар а ца кхоаеш къахьегаш ба «Грознефть» объединена чуйоагIача технологически транспорта Грозненски управлене болхлой.

Укх денна кхоачанна [illegible] дош водительна Ш. Погосова, Т. Черномурова, кхыгар тIахьайнар шоай повестий «Шеча шоатта диинахьа» кхыча деношкарчул хьинарегIа къахьегара.

Къахьегама шIей дездеча диинахьа балха араваргва 700 саг, цар цхьа бIаьн ах бIаьна соагIа бараш шоай массазарча балха моттигашка дIахьоттаргва.

Ф. МАЙОРОВ

Грозненски ремонтно-механически заводерча дукхача болхлошта вовзаш цар чIоагIа лоархIаш ва электросварщик, коммунистически къахьегама ударник Карапетян Сергей Карибович. Цхьаккха смена дIаяхийтац цо ший норма 135 процентал чухьнахьа кхоачашъяь.

Цудухьа цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шин шера план кхоачашъяьй цо. Балха тIа брак нийсъалийтац Сергей Карибовича.

СУРТА ТIА: электросварщик Карапетян С. К.

И. ПЛИЕВА сурт.

Дош кхоачашдерга

«Малгобекнефть» НГДУ № 1 цеха коллектива чIоагIа теркам тIабохийтаи йийнар 22 ноябре хиннача КПСС Центральни Комитета аргIанарча Пленума материалаш. Уж йовшхаш, хIара саг дIахетавеш бокхха болх бир политинформатораша. ХIаьта тха болхлоша, массе советски наха санна, дег тIара къоабалдеш тIайийцар Пленума сонамаш, хIана аьлча КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Ю. В. Андропова, кIоарга чулоацам болаш даьча къамаьла керттера уйла яр иаьха хьаштаи кхоачашдари, дуйен тIара машар чIоагIбари. Цу гIулакха тIехьа Ленина парте цхьаькха хIама кхо дергдоацилга хьахайкадир нов. Ю. В. Андропова.

Парте советски наха еча йоакхоша шоа дала лаьрхIад тха коллективо. Планал совгIа 400 тонн мехкдаьтта даккха социалистически декхараш тIайийцадар болхлоша, бакъда, оаха 1500 тонн даьккхад. ТIаккха тахан дегаш ийдениача тха мехкдаьттахой коллективо лаьрхIад СССР хьаль 60 шу дизара денна сийленца накъадолхаш планал совгIа мехкдаьтта даккхара дола социалистически декхараш 1600 тоннагIа дIакхоачаде.

С. ТЕБОЕВ,
«Малгобекнефть» НГДУ № 1 цеха начальник.

Керда декхар тIайийцад

СССР вIашагIъелла 60 шу дузача шIейна дикача хьокхамаща накъабахара хьинар айдена къахьегаш ба укх деношка Сунженски района XX партсъезда шIерагIча колхози № 3 йолча шурий ферма болхлой.

Карара шу долалуш тIайийца хинна социалистически декхараш кхоачашдаьд цига. Шера планагIа йохха йоагIар 485 тонн йолаш пачхаьалкхенга 495 тонн шура ехкай хьайбаш леладераша.

Шоай планаш дикка тIехкхоачаш а еш масал тоийташ къахьегаш хьабоагIа доярканаш М. Чеботарева, А. Амриева, З. Сагаури, Т. Кизилова, кхыбараш.

Ильянов Михаил Ивановича кулгалдеш йолча цу ферма коллективо керда социалистически декхар тIайийцад. Цо лерхI е шу чакхдалалехьа кхы тIа 75 тонн шура пачхаьалкхенга йохха.

Г. ТКАЧЕВ.
Сунженски районни «Знамя труда» лхача газета болхло.

ТЕХНИКА КИЙЧЪЕ!

1983 шера кхаинка балхаш дара ший ханнахьен дикен машинно-тракторни парк кийчъяра Шелковской района колхозий, совхозий, «Сельхозтехника» районни объединене механизатораша, ремонтникаша, инженерно-технически балхахоша тIайийна социалистически декхараш.

СССР вIашагIъелла 60 шуи, Нохч-ГIалгIай АССР хьаль 60 шуи, нохчийи гIалгIайи шоай лоIамагIа Россена юкъебаха 200 шуи дизара ма доагIара накъадахара социалистически яхь а йоаржаль, района юртбоахама къахьегамхоша балхаш дика вIашIехьдаьхха чуйийцар ялатий культураш, общественни хьайбиита доакъар кийчдир, толаме чакхдоакх юртбоахача шу.

Оаха кхетаду хьатIадоагIача шера хургболча хьувкъама хард гуракьен Iайи йоллагга. Района боахамаша дIадийна даьккхад ва бола ялат, лаьб оах, юртабоахама техника кийчъеш латт, бIаьсти дIаюргIолча культураш фу кийчлу.

ЦхьайтталагIча пятилетка кхоалагIча шера хургболча хьувкъама йоахо а еш Эстонски ССР-и Брянски, Полтавски, Ташкентски областийи колхозий, совхозий, боахамий юкъарча предприятейи «Госкомсельхозтехника» объединенейи механизаторий, болхлойи инженерно-технически балхахойи ший ханнахьен дикен тIадоагIача шера кхашка дергдолча балханта машинно-тракторни парк кийчъяра инициатива хьал а лаьца, оаха Шелковской района колхозий, совхозий, «Сельхозтехника» объединене механизатораша, ремонтникаша, инженерно-технически балхахоша кхетаду хIара трактор, хIара комбайн, кхыйола юртбоахама машинаш технически кийча а йолаш, овсарле геттара лакха йолаши тешшамеи болх беш хила езилга.

1983 шера эффективность лакха йолаш юртбоахама техника лелаяра тхоаш коллектив инициатива къоабал а еш, декхар тIаIц:

СССР вIашагIъелла 60 шу дузаш трактораш тоаяра IV квартала план къоачашье, кийчои мутIаре ерригаа [illegible] обработка еш культураш дIаовши йола машинаш, 60 процент ялат чуяца комбайнаш, доакъар кийчдеш, догIана хьисапе хии деттаи йола машинаи [illegible] станцеши дIаоттае:

1983 шера 23 февраль хьатIаоттаи тракторни парки еррига хии деттаи [illegible] техники кийчъль яккха;

1983 шера 10 март хьатIаоттаи доакъар кийчдеш йола еррига техника тоаль яккха;

1983 шера 1 апрель хьатIаоттаи ялат чуяцаш йола техника, ялат цIендеш доакъадеш йола техника, доакъара цехаш тоаль яха;

1983 шера 1 Май хьатIаоттаи [illegible] машинни кхыча транспорта средствани технически кийча хилар 25 процент хилийта;

ремонт яра [illegible]

хIара операцена контроль [illegible] машинно-тракторни парк кийча хилар га хьожаш вIаши [illegible] дерга.

тракторни, комбайнии, автомашиний, дIа-юха [illegible] насосни станцей а кхыча машиний а уллаштен агрегатаи тен «Госкомсельхозтехника» предприятешка шии ханнахьа ремонт ергьа, цунца цхьаьна IалашдергIа [illegible] частеши ремонтни материалаши лоаттар;

доакъара цехашта, хьайбий корпусашка доакъар дIатехара, кхо арадаккхара [illegible] машинаши механизмаши, кхыча таипара [illegible] средстваш, доахаш детта установнаш массе хана кийча хилийта, йолаш йолча мощностех дикагIа пайда эца;

гIишлош хьаьлра, машинни ковнаштен техника латташ йолча моттигашта лостам балара йола мероприятеш дIахьоргьа. ГОСТа [illegible] ерригга техника лоаттаар вIашIехьдоаккхарда;

колхозашка, совхозашка, «Сельхозтехника» [illegible] технически [illegible] мастерех-наладчика [illegible] машинашта технически обслуживани яра система [illegible]

машинно-тракторни парк, оборудовани, транспортни средстваши лелаяр тоадергда, [illegible] овсарле лакхъергьа 8—10 процент, [illegible] дерга 3—4 процент.

колхозашка, совхозашка, «Сельхозтехника» [illegible] СПТУ курсаш [illegible] 100 [illegible] [illegible]

[illegible]

Социалистически декхараш [illegible] Шелковской района колхозий, совхозий механизаторий «Сельхозтехника» объединене болхлойи собранешка.

РОССЕНА КАРАГIДАЬННАРАШИ ПЛАНАШИ

ИттазлагIа хержача РСФСР Лаккхехьарча Совета ялхлагIа сесси

Дерригача советски халкъа дараш санна, Российски Федераце къахьегамхой гIулакхаш а уллаш а тIаерзаь я КПСС XXVI съездо белгал мел даьр толаме кхоачашдара. Политически къахьегамен хьинар айденнача хьале лелаеш я Даьхен сийлахьча юбилейна — СССР хьаль 60 шу дизара даха ма доагIара накъадахара йола социалистически яхь.

Кердача низаци наьха патриотически дог-уйла гIоттаьй КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума программни установкаша, цига новкъоста Ю. В. Андропова даьча къамаьла, СССР Лаккхехьарча Совета сесси материалаша. Цар къаьгга а тешавеш а хьайгоитад ленински никъ хьалхагIа а санна чакхбоахаргхилар, машира а прогресса а гIулакха тешаме хилар.

1983 шера, цхьайтталагIча пятилетка кхоалагIча шера, вай мехка коммунизм хьалъяра керда исторически этап хьаела. Ехы тIа а толамаш даха, вай халкъа боахама эффективность лакхъеча доакхагIа дола даьча накъдахьа чIоагIо яь гулбенаб дукхача кхамех ... [illegible]

[illegible]

Сесси дIахьоргьа РСФСР Лаккхехьарча Совета председатель И. М. Грибачева.

Вай партега, дерригача советски халкъага довкха во кхачар. Дукха ха йоацаш вай тIеххьарча новкъа ваьлхав Леонид Ильич Брежнев, Коммунистически парте Советски пачхаьалкхена гIоравьена кулгалхо, вай замай воккхагIвола политически деятель, машира хьалхой ... [illegible]

[illegible]

сесси ден повестка а цуи балха порядок а. Повесткана юкъедоахийт РСФСР Лаккхехьарча Совета председатела заместитель харжарах, 1983 шера РСФСР экономически социальни дегIайоалаяра Пачхаьалкхен планах а 1982 шера план кхоачашъярах а, 1983 шера йолча РСФСР Пачхаьалкхен бюджетах а 1981 шера РСФСР Пачхаьалкхен бюджет кхоачашъярах а, РСФСР Лаккхехьарча Совета Президиума указаш чIоагIдарах дола дешаш.

Массава раьза а йолаш РСФСР Лаккхехьарча Совета председатела заместителалла хорж депутат Н. Н. Першин, Рязански областа «Бельковский» совхоза механизатор.

1983 шера РСФСР экономически социальни дегIайоалаярах а 1982 шера план кхоачашъярах а доклад бир РСФСР Министрий Совета председатела заместитела, РСФСР Госплана председатела депутата Н. И. Масленникова.

1983 шерарча плана проект КПСС XXVI съезда, Коммунисте ЦК майски (1982 ш.) Пленума решенешца хьежаш а 1981—1985 шерашта йолча пхе шера плана ладийнеи тIа а кийчъяьа белгал а даьккха, цо дийцар укх шера плана лоархIамегIа болх ладиеш лелаяма.

[illegible]

циальни дегIаахара план кхоачашъярга, хIаьта белгал а даьккхар, республике экономически потенциал лакхлугга а халкъа хьал-торо тоалугга а Iалашдаь хилар. Цуна цхьана РСФСР цхьайолча министерствай а ведомствай а, автономни республикай Министрий Советий, халкъа депутатий Советий исполкомий теркам правительства тIабербир производства эффективности балха дикали лакхъяра заданеш кхоачаш ца яра, шоаш доалахьарча объединенешкара, предприятешкара, организацешкара пачхаьалкхен, планови, къахьегама дисциплина шIенхаштта кхоачаш ца ярах доагIар хьа ца дехара.

Докладчика доашхаш дийцар 1983 шера РСФСР экономически социальни дегIайоалаяра керттерча декхарех. Халкъа боахим дегIаовлабелга кхы тIа а сихде, цун структураш аргайоахиш тоае, Iилма-технически прогресса карагIдаьннараш производствана юкъехьоагга сихде, экономикана интенсификаци е а цун эффективность лакхъе а, ресурсаш дерригача тайпах дикагIа беса пайда эца лерхI. Плана тIа белгалду агропромышленни комплекса дергагIа а сихха а дегIакхувлийта, халкъа эша товараш дукхагIа арахецилга.

[illegible]

КПСС XXVI съезде белгалдаьккхадар, халкъа эша топараш дукхагIа хьадараи уж дикагIа хилийтара парте къаьетта теркам тIабохийтилга. 1983 шерарча плана тIа оттадаьд уж товараш 103 миллиард сома махьха (оптови махьхаша диллача) хьаде. Бахача наха дукхагIа хоаттаи йола продукци дукхагIа арахеца лерхI плана тIа.

Докладчико доашхаш дийцар агропромышленни комплексе дегIайоалаярах а Кхачан программа кхоачашъярах а. РСФСР ерригача автономни республикашка, крайшка, областашка IалашдаьдIа Кхачан программаш кийчъелга, хIаьта колхозашкеи совхозашкеи — боахам дегIакхувлара а юртбоахама продукци дукхагIа яккхара а комплексни планаш.

1983 шера ялат, шекара свекла, геннараш, лынова локо заара оттаь заданеш цхьайтталагIча пятилетка хIара шера юкъера лаьрхIачул — 1,3 ала дукхагIа тIеххоачашъелч. [illegible]

[illegible]

пайда эцаш, мовкьаш дIаухийтачарнен мовкьаш дIанийдечарнен юкъера бувзамаш эсала да. РСФСР Минавтотранс а РСФСР Минречфлот а декхарийла я халкъа боахаман бахача наха гIулакх дела тоаде, эггара хьалха транспортни средствах пайда эцара эффективность лакх а еш.

1983 шера юкъара пайда эцаш дола 10 эзар километр гаргга автомобильни наькъаш хьалде лерхI, РСФСР Нечерноземни зоне а Центрально-Черноземни районе а сихагIа дегIакхувларгба наькъий боахам.

РСФСР министерствашка, ведомствашка, халкъа депутатий Советий исполкомашка гIолла, аьлар дIахо оратора, 25,3 миллиард пачхаьалкхен капитальни вложенеш е лерхI, уж пхе шерарча планага хьовлка я. Болх беш йола предприятеш технически эргаахьара а царна реконструкци яра а хьожаду укх шерачул 07,4 миллион сом дукхагIа.

[illegible]

(Чакхдаккхар 2-ча оагIон тIа)

ДИКА IАНГАРА ДОАХ

[illegible]

[illegible]

РОССЕНА КАРАГІДАЬННАРАШИ ПЛАНАШИ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагІо тІа).

Доклада тІа чІоагІа теркам тІабахийтар социальни дегІахаран халкъа вахара хьал тоадаран. Пятилетка хьалхарча шин шера юкъера лаьрхІача шера 1.9 процент лакхлуш йола бахача наькъа реальни доходаш 3,1 процент лакхлургья. Общественни фондаш шера тІакхетаргья 3.4 миллиард сом, хІьта 77,3 миллиард сомага кхоачаш а хургья. Болхлойн гІулакхерча наькъен юкъера лаьрхІача бетта дола алапеш 190,9 сомага кхоачаш хургда.

ІаIам лорадаран Іалама рузкъаех рациональна пайда эцаран деш дола балхаш дІахо йодача хина дукхагІа до лерхІ. Цу гІуланкха хьожаю 1 миллиард сом совгІа паччахьалкхен капитальни вложенеш.

ДІахо производительни низаш дІанийсдарахи экономически районий боахамаш дегІадоаладарахи дувцаш, докладчика белгалдаьккхар, экономика сихха дегІайоалас езача малхбоален районашта къаьстта чІоагІа теркам тІабахийта безаш хилар. СибарегІени Гаьнарча Малхбоалени боахамаш дегІадоаладара хьожаю 27 миллиард сом совгІа паччахьалкхен капитальни вложенеш.

РСФСР европейски даькъа тІехь Уралех боахам дегІабоалабергба болх беш йолча производственни потенциалах пайда эцара, предприятеш технически кийчъира а уж эргаьхьа тоаяра а чотагІа.

ДІахо дегІабоалабергба РСФСР Нечерноземни зонера юрта боахами цунна дувладения доакъошu. Юрта боахаме валови продукци йоаккхилга укхаза лакхлургда иттлагІча пятилетке шера юкъера лаьрхІача хиннача боарамаш ниісдча 16 процент.

Къамаьл чаккхдоаллаш докладчика аьлар. Российски Федерацe къахьегамхоша деррига советски халкъаца цхьана доагІаш дола дакъа юкъеьху вай дукхача къамех латта социалистически дакъе дІахо тоаяра, экономикек культурен дегІайоаларра даькъе керда гІулакхаш карагІдьаларна белгалдергда 1983 шу, мохк ленински наькъагІа коммунизмагахьа толаме хьалхашкахьа бугІилга ІаIашдергда.

1983 шера йолча РСФСР Паччахьалкхен бюджета хьакъехьеи 1981 шерара РСФСР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяраxи доклад йир РСФСР финансай министра депутата **А. А. Бобровникова.** Цо хоам бир 1983 шера йолча РСФСР Паччахьалкхен бюджет доходаштен расходаштен 78122.5 миллион сом а долаш РСФСР Лакхехьара Совет хьажийтен цунга чІоагІъяйтен хьачуенна хиларах.

1983 шера йола РСФСР Паччахьалкхен бюджет плана тІа оттадаь общественни производство дІахо аиелга, цун эффективность лакхъелга, къаман доходи ахчан накопленеш Іоаелга теркал а деш оттаь я.

Бюджета керттера ахча — 88.7 миллиард сом хьатІадоагІаргда оборота тІара йоадача налога, пайда тІара доадача ахчаин паччахьалкхен предприятеши боахама организацеши телча кхьча ахчаин кепара.

ХьатІадоагІача шера республика халкъа боахама доакъошкара пайда 4.2 процент дукхагІа а хинна 28.5 миллиард сомага кхоачаргба 40 процент совгІа бола пайда предприятейн боахами организацейн мукъагІа я бита, производство технически кхы тІа а кийчъяргеи шеръяргеи, экономически стимулирований яра фондаш лааргеи планагІа дІахкийтача кхьча ахчашта меттеля дІабохийтаргба.

1983 шера йолча РСФСР Паччахьалкхен бюджета еррига расходаш 78122.5 миллион сома маьхахэ оттаьй. Бюджета керттера ресурсаш — 75,7 миллиард сом халкъа боахами социально-культурни мероприятештен финансировани яра дІадохийтаргда.

Массе оагІорахьара хьатІадоагІача ахчах халкъа боахам дегІабоалабарга дІадохийт 65.8 миллиард сом, цу даькъе бюджетера 36.1 миллиард сом. ПланагІа лаьрхІача шера республика агропромышленни комплекса доакъошта финансировани ярга дІадахийта оттаду 20 миллиард сом. Совхозашта кхыйола юрта боахамеи сомий-баьцадаарий боахамеи министерстваш паччахьалкхен юртбоахама предприятеши организацеши дегІайоаларга дохийт хьатІадоагІача шера 17.1 миллиард сом. Цул совгІа, планови мероприятешта финансировани йца 5.6 миллиард сом СССР Госбанка кредит лургда колхозаштеи совхозаштеи.

1983 шера алхха бюджетера капитальни вложенешта финансировани яра хьожаду 12.3 миллиард сом.

1983 шера йолча РСФСР Паччахьалкхен бюджетера социально-культурни мероприятешка дІадахиита оттаду 39.1 миллиард сом. Бюджетера хьожадеш долча ахча Іалашду социально-культурни учреждений сето болх белгеи РСФСР экономически социальни дегІайоаларе планага хьежжа из шеръелгеи.

1981 шерара РСФСР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчет РСФСР Лакхехьарча Советага чІоагІъяйта оттайир докладчика. Нийсьалча шера планагІа бюджет чІоагІъяьй доходашта 78856 миллион сом а, е 101.7 процент, расходашта 767 19.4 миллион сом а, е 99.2 процент долаш.

Доклад чаккхйоалш А. А. Бобровникова аьлар: КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенеш массава а цхьатарра раьза хинна къоабал а еш, Российски Федерацие къахьегамхоша лаьрхІад республика экономикен культурен дегІаккувлаш дакъа толамаш дІачІоагІден кхы тІа а дебаден. 1983 шерара — пхьайттаалагІча пятилетка кхоалагІча шерара плана задании бюджети кхоачаш тІеххоачаши яр духьа социалистически ях кхы а шерагІа йоаржас.

1983 шера йолча РСФСР экономически социальни дегІайоалара Паччахьалкхен плана хьакъехьа а 1982 шера РСФСР экономически социальни дегІайоалара Паччахьалкхен плни кхоачашъяра делама хьакъехьа а 1983 шера йолча РСФСР Паччахьалкхен бюджетен 1981 шерара РСФСР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярен хьакъехьа РСФСР Лакхехьарча Совета планово-бюджетнии кхьча массаларчен комиссей содоклад йир РСФСР Лакхехьарча Совета планово-бюджетни комиссе председатела заместитела **А. П. Лазулина.**

Докладех лаьца пренеш йоласлар сессе.

* * *

Россе экономически потенциал ондайоаккхилга, халкъа боахами эффективность лакхъелга, цунна интенсификаци елга, советски наькъа хьалтороп йоанхо елга 1 декабре Кремле дІахо болх баьча РСФСР Лакхехьарча Совета алхлагІча сессе теркама юкъметте лар.

Депутаташи хьашашен чІоагІа, дІахдаь тІокраш тохарца тІайцар новкъостий **Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. Я. Пельше, Г. В. Романов, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков.**

Укхал хьалхагІа дІайолаь хиина пренеш дІахо а еш, депутаташа юкъ 1983 шера республика экономически социальни дегІайоалара Паччахьалкхен план. Цар белгалдоах КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенеша, новкъоста Ю. В. Андропова цига даьча къамело парте тІадехна гІулакхаш толаме чаккхдахара, цхьайттаалагІча пятилетка, советски халкъо дІадоладеш долча цун кхоалагІча шера планаш кхоачашъяра. СССР хьань 60 шу дизара баха ма боагІара накъабахара республика къахьегамхой оарцагІбоахаш хилар.

ЦхьайттаалагІча пятилетка задании кхоачашъяра толаме къахьет москвичаца, белгалдаьккхар Моссовета исполкома председатела хьалхарча заместитела депутата **Н. С. Трофимова.** Хана хьалха кхоачашъяьи промышленни продукци маьхала яккхара итт бетта план. ДукхагІа хьамел яь продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотах яьй.

Столица къахьегамхой хьал-торо дІахо лакхъяра наькъех ше дувцаш оратора белгалдаьккхар, халкъа депутатий Советаша Москва дегІайоалара план кхоачашъелга Іалашдара кхы а хьинарегІа влиянии е, шоашта еннача йоаккхийча бокъонех биззагІея шерагІен пайда эца безаш хилар. Цо белгалдаьккхар боахами механизм дІахо оргаьккха тоаянза, доал дара стили методаш тоаянза, экономе режим, кадрашца бу болх чІоагІбанза, болхлочунгара кулгалхочунга кхачча бараша паччахьалкхен, къахьегама, исполнительски дисциплина чІоагІъянза ярга хилар.

Балха сагІ се хиларах тара дика хет сона вай мехка керттера низаш ресурсаш маьршача гІулакхашка, халкъа хьал-торо лакхъялгІа дІаухийташ хилар, аьлар Тюменски области «Магнитострой» яхача треста № 24 йолча гІишлошъеча управлене комплексни бригада бригадира депутата **Н. П. Нежданова.** Кхолламаш деш бола халкъа къахьегам баржар бІаргагу низ бола довгора-энергетически комплекс хьальча Тюменски областага хьежача. Дукха ха йоацаш триллион кубометр газ лаьниха укхаза. ХІьта из ахка йоалелча дена дІадахар 15 шу мира мичад. ДІахо а тІегІертта болх бе безаш ба, аьлар оратора.

Укх юбилейни шера халкъо шин республика автономе 60 шуи из шин доІамагІа Российски паччахьалкхена юкъелха 350 шуи дизар чІоагІа делден белгалдаьккха йола Якути тоьладрах дийцар Якутски АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела депутата **Е. Н. Горохова.**

СибарегІен хІама нхоллаш дола низаш карадерладара даькъера Іилман лоархІам лакхбара хетадир шин къамаьл СССР Іилмай Академе Сибирски отделене Президиума председатела хьалхарча заместитела геологи геофизикан института директора депутата **А. А. Трофимука.** Парте аьча решенеши хьежжа, аьлар цо, оттаьы толаме чакхйоакаш я «Сибирь» яха комплексни программа. Из кхоачашъяра тІеграанья, мадарра ьаьча, регионамехка кхьча Іилман центрий еррига Іилма технически потенциал. Іилмахоша кийчьяьй халкъбоахама боккхача лоархІаме йола дукхи разработкаш. Хьаеш я Канско-Ачински моттигерча ІІорех комплексо пайди эцара технологи, кийчъеш я Байкало-Амурски магистрали зонера территори карагсдаара программа.

Оратора белгалдаьккхар СибарегІара Іилма-экспериментальни база сихагІча темпашца дегІаккхувлан, нидраш кийчъяра гІулакх тоадаила, Іилман разработкаш хьинарегІа производствана юкъенхахьанза ярг ши хилар.

Советски халкъа хьал-торон, цунна эша материальни духовни хІамаш дизагІа кхоачашдара йоанхо елга КПСС о эггара кертера лерхІар да, аьлар ВЦСПС секретара депутата **С. В. Козлова.** Бокъонца парте цу наькъага хьежжа я 1983 шера РСФСР экономическии социальни дегІайоаларо Паччахьалкхен плана проект. Российски Федераце къахьегамхой, белгалдаьккхар дІахо оратора, бІубения болх Еррисоюзни социалистически лхье хьалха а латташ. Пятилетка шоллагІча шерара шоашой задании хана хьалха кхоачашъярах рапорташ делар 3 миллиони 300 эзари болхлоша, 180 эзар совгІча коллективаша. Хьалхашкахьа — дукха низкъола болх. Профсоюзаша, КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.) Пленума решенешка хьежжа, парте кулгалца болх а беш, хьинаре дегІаккувларгья производства эффективность лакхъяр духьа, пятилетка кхоалагІча шера планаш толаме кхоачашъяр духьа лелаю социалистически ях, вІаштІехьлоаккхаргда хІара болхлочо, хІара колхозхочо из декхар шин гІулакх санна тІаоцилга.

Владимирски области КПСС XXII съезда цІерагІча колхози агронома депутата **Т. В. Русаковаш** хетачох, колхоза агрономи депутата дІахо дукхагІа йоахилга дукхача даькъе уж чулача техника дикалах тийша хургда. Шин гІулакх дах яьнай «Нива» яха ялаташ чуяна комбайн. Гектара тІара 25 центнерага кхаччалца хьувкъам боалача ихашка тоъал овсаре болх бу цо. Цхьабакъда, хьункъам лаккагІа ме хул кІезигагІа кхоачашду цу комбайно ялаташ ихедерашта ошараш балха овсарле лоха я цун, дукхагІа доаду ялаташ. Дукха дикагІа дал гІуллакх доаньар чуларя техника я. Цунна дувзадения депутата хьакхайкадир, юртбоахами производство технически кхы тІа а кийчъелга сихдергхиларга догдоахаш ше хилар.

Пренешка къамаьлаш дир депутаташа: «Башнефтехимзаводы» яхача производственни объединене начальника **А. Н. Юдаева,** КПСС Коми обкома секретара **В. И. Мельникова.** Саратовски областа Хвалынски района «40 лет Октября» яхача колхозан председатели **В. Н. Рябцева,** экспериментальни клинически ортопеде а травматологе а Курганский Іилматохкама института директора **Г. А. Илизарова,** КПСС Казански горкома хьалхара секретара **М. К. Рамеева,** № 72 йолча Краснодарски юкъерча школа хьехархочо **Н. В. Волощенкоа,** КПСС Челябински обкома секретара **Г. Г. Ведерникова,** РСФСР хии флота министра **Л. В. Багрова.** Мордовски АССР Министрий Совета председатела **В. С. Учайкина,** «Бамтоннельстрой» гІишлошъяра управлене № 11 йолча тоннельни отряда проходчика **Н. Ф. Самойлова,** кхычар.

Цар дийцар Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето леррагІа кхоачашъеш йола чуреи прахьарен политика чІоагІа могаеш а йиза хьалловцаш а хиларах. Къамаьлаш даьраша предложени елар 1983 шера йола Паччахьалкхен плани бюджети чІоагІье аьнна.

Прениш чаккхъяьначул тІехьагІа тІеххьара къамаьл дир РСФСР Министрий Совета председатела заместитела, республика Госплана председатела **Н. И. Масленникова.**

Депутаташа берригаш раьза а болаш тІайцар 1983 шера РСФСР экономическии социальни дегІайоалара Паччахьалкхен плана хьакъехьара РСФСР закон 1982 шера РСФСР экономическии социальни дегІайоалара Паччахьалкхен план кхоачашъярах бола соцами.

1983 шерарча Паччахьалкхен бюджетен 1981 шера бюджет кхоачашъярен хьакъехьарча дешах тІеххьара къамаьл дир РСФСР финансай министра депутата **А. А. Бобровникова.** Берригаш раьза а болаш тІаэц 1983 шера РСФСР Паччахьалкхен бюджета хьакъехьара закон. Цун доходаш а расходаш а тоадараш хувнараш чоте а лоаца 78243011 эзар сома боарам болаш чІоагІъяьй. ТІайцаб кхитта 1981 шера паччахьалкхен бюджет кхоачашъяра хьакъехьара отчет чІоагІъярах бола соцам.

Сессе дийцар РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чІоагІдара хьакъехьара дош. Доклад йир республика Лакхехьарча Совета Президиума секретара **Х. П. Нешкова.** Лакхехьарча Совето тІайцар доагІ-доагІаш дола законаши соцамаши.

Цу тІехь иттаалагІа хержача РСФСР Лакхехьарча Совета алхлагІча сессе болх чаккхбьаккхир.

(ТАСС).

ЯЛАТ — ПЛАНАЛ СОВГІА

Малгобекски района «Алханчуртский» совхозе хьажкІаш чуйина аьхий ипатовски методах вІашагІъелача хьункъам чуберлдбара йолча комплексни отрядо.

Чулца еэр 270 гектар хьажкІаш яр. Отряд совхоза кхоина хьакхьчар 1-гІча ноябре. ВорхІ балха дийнахьа чуйица пьхар уж. ХІара балхи дийнахьа норма 2.0 гектар йолаш 3—6 гектара тІара шоай «Херсонашна» хьажкІаш чуяцаш болх бир комбайнераша Дзейтов Насиле, Картоев Салангире, Шигров Павла. ХІара денна бІаргаго йиш яр цар комбайнаш тІа михо лестаеш иІа ... Царел тІехьа ца буеш, дика болх бир лафетаща хьажкІаш дІаихухаш хиннача тракториста Цечоев Росамбика, Долгоев Насиле, Гоблев АбутІахІира, аьта гІадамаш дІаихухаш хиннача шоферашь Гатиев Султангире, Ахильгов ГІапура, Шадиев Башира. Юкъера лаьрхІача дийнахьа 150—200 процент нормаш кхоачашйора царех хІаране.

СССР вІошагІьелла 60 шу дизарам Сийлахь боккхача Октября 65 шу дизарам накъабоалаш хьинар айдеина, хьалкхеба хьункъам сихагІа чуцара, хьатта духа ха йоакьаш на укхийташ пачхьалкхенна хьажкІаш дІалийтара еррига района предприятешкара, школашкара нах оарцагІбоьхар парте МагІалбика горкома. ХІара денна массайтаза укхаза хулар цун секретарь Бухадиев Сайни.

ШоллагІча ноябре дена алхлагІча ноябре кхаччалца совхоза хьатта хьажкІаш цІенъеши хоржаш хилар МагІалбика предприятешкарен учреждениешкарен шин бІаь болхло гаргга. Къаьстта дика новкъостал дир совхоза Мордовцов Владимир Федорович хьалхо волаш хийнача буруводттача управлене болхлоша, керттера лор Гетагазов Іалихан хьалха волаш хиннача районни больница болхлоша, Яндиев Жабраьил хьалха волаш хиннача горбыткомбината болхлоша, орса болхлоша, ниттa кхычар. 100 тонн хьажкІаш харжа а хержа паччахьалкхенна дІаяхьийтар города предприятейн учрежденеи болхлошен гІулакхерча нахех. Хьаттара болх сацандар 7—8-чен ноябрен — цІей долча деношка а. Юртгара дукха берви дола нетий хилар цу денешкa хьатта болх беш. Дешахьа шиъ шиъах норма еш хьажкІаш цІенъеши хоржаши болх бир нар.

Еррига а кхой тІара чуена 430 тонн хьажкІаш цхьалхаькхар йоачал хиларах, йис йилларах болх ца социйташ 12-ча ноябре. Совхоза планагІа дІадала лезаш 800 тонн ялат дар. ТІайица социалистически декхар 850 тонн лурга дар. Совхозо паччахьалкхенна дІаденнад 970 тонн ялат. Из гІулакх кхоачашдеча мелла дукха халонаш хиннаяле а совхоза къахьегамхоша толаме кхоачашдаьд шоай декхар.

Н. ВАРАХОЕВ,
тха штате йоаца корреспондент.

СОВГІАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

КЪАХЬЕГАМХОШТА «КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН» ЯХА МЕДАЛЬ ЯІАРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума УКАЗ

1974 шера 18 январерча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указага хьежжа дукхача шерашна пІена къахьегарахп къахьегаме карагІдьаннарий хам беши СССР Лакхехьарча Совета Президиума цІерагІа «Къахьегама ветеран» яха медаль лойла.

ЛЕНИНСКИ РАЙОНЕ

«Грознефть» яхача производственни Ленина ордено объединене гІолла:

Дутянова Любовь Макаровнана — бухгалтера.
Шириналова Любовь Иосифовнана — йоккхагІйолча экономиста.

«Родина» яхача совхозе гІолла:

Исаева Зайнапа — болхлочоа.

«Чечингремстрой» яхача спецуправлене гІолла:

Мирошниченко Павел Павловича — газосварщика.

Грозненски почтамте гІолла:

Банщикова Дина Алексеевнана — почтальона.
Харламова Анна Афанасьевнана — почтальона.

Грозненски экспериментальни мебельни фабрике гІолла:

Вально Алексей Антоновича — кочегара.

«Грозненский рабочий» яхача издательстве гІолла:

Кобиашвили Николай Александровича — художника-ретушера.

Цементни заводе гІолла:

Глущенко Татьяна Григорьевнана — ПО начальника.

№ 2 йолча Грозненски гІишлонматериалий комбинате гІолла:

Арнаутова Клавдия Максимовнана — сушильщицана.
Беллев Ахмасолтана — машиниста.
Баматгиреева Мархана — стропальщика.
Воронова Раиса Федоровнана — машиниста.
Гитова Нина Михайловнана — кладовщика.
Гончар Татьяна Сидоровнана — сатураторщицана.
Данеев Дмитрий Константиновича — электромонтера.
Куценко Мария Павловнана — банщицана.
Казаева Ижана — болхлочоа.
Козлова Вера Ивановнана — аппаратчицана.
Мунтаева ПаьтІамата — садчицана.
Семенов Иван Степановича — слесара.
Савченко Николай Александровича — слесара.

Нохч-ГІалгІай радиотелецентре гІолла:

Савельева Александра Николаевнана — участка начальника.

Профтехобразоване республиканеки управлене гІолла:

Воронина Любовь Васильевнана — йоккхагІйолча методиста.

«Чечингколхозстрой» УМС гІолла:

Каунова Таисия Васильевнана — пенсионеркана.

Грозненски телеграфе гІолла:

Липец Евгения Борисовнана — телеграфисткана.

НГІАССР чурча гІуланхий министерстве гІолла:

Шелкоплясова Анна Александровнана — мастера.

Нохч-ГІалгІай аптекоуправлене аптечни складе гІолла:

Колосова Елена Захаровнана — пенсионеркана.
Попова Валентина Васильевнана — пенсионеркана.
Рыжкова Ксения Макаровнана — фасовщицана.
Сидоренко Мария Петровнана — фасовщицана.
Шиянова Елена Ивановнана — лифтера.

№ 14 йолча юкъерча школе гІолла:

Болотова Надежда Николаевнана — хьехархочоа.

№ 8 йолча поликлинике гІолла:

Алимкина Евгения Яковлевнана — лора.

НГІАССР уахаІено лоарера министерства № 2 йолча поликлинике гІолла:

Назинцо Анна Бенедиктовнана — медсестрана.

Заболотне цІерагІча типографе гІолла:

Арустамова Нина Павловнана — корректора.
Гостев Игорь Михайловича — электромонтера.
Дьяченко Наталья Александровнана — печатника.
Черноштанова Валентина Федоровнана — печатника.
Щербина Таисия Васильевнана — пенсионеркана.

Бувзама производственно-технически управлене гІолла:

Копычева Лидия Петровнана — машинисткана.

«Чечингхимчистка» объединене гІолла:

Гельмундинова Александра Александровнана — лаборанта.
Давыдова Мария Савельевнана — уборщицана.
Жигун Мария Гавриловнана — уборщицана.
Комарова Елена Георгиевнана — болхлочоа.
Сафонова Мария Нерсесовнана — швея-машинисткана.

№ 12 йолча профтехучилища № 1 йолча централизованни бухгалтере гІолла:

Лемякина Раиса Ионовнана — отдела кулгалхочоа.
Мигиношвили Ариадна Евгеньевнана — отдела кулгалхочоа.
Пелих Серафима Георгиевнана — керттерча бухгалтера заместитела.
Хохлова Евгения Никитичнана — отдела кулгалхочоа.

НГІАССР Министрий Советерча архивни управлене гІолла:

Коблева Евгения Ильиничнана — пенсионеркана.

Театрально-концертни зале гІолла:

Мальцева Надежда Ивановнана — контролера.
Филькин Евгений Савельевича — гримельщика.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

гор. Грозный.
1982 шу, 26 октябрь.

ДоккхагІдола совгІат

Атта хилаизар тха шинне вІашагІкхетар. ЧИУС СМУ-7 соза аьлар Астахов Михаил Сергеевич бригадо хьалъю гІишлош городе дукха я. ХІьта тахан из хургва Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьтта чаккхдахча заводе. Цига ЭЛ-24 яхача установка берда иІа деш кхьал цун бригада.

Делкъа ха хиннар со Михаил Сергеевич волча дІакхаьчача хана. Хьалха дено довзаш хилча санна къамаьл хоттаделар са цу беламеча сагаца. ТІаккха со шиих лаьца хаттараш де ваьлча, тоам ца хеташ, веха хьайзар бригадир.

Хала хиннаб Астахова къахьегама никъ. Цун 11 шу даьлча тІем тІа вахар да. ХІанз а дукъала латт фронте дІавахалехьа Іадика юна чувенича даь сурт. Дага доагІа шийга аьнар. «Наьнога хьожаш хилолахь, ноанъостал делахь. Хьо ва хьона тахан дена цІенда».

Кхы бІаргвоанар из Михайна 1941 шу мена дир. Цудухьа Калужски областера баьнна Нохч-ГІалгІайчо кхьечир цу шера Миша шин наьнаца. Амма укхаза а лаьр аттагІа. Шу доаллашехьа а нана елар. Шийтта ду даьнна бо хилар цунах. Бакъда, вохханзар из. Халача хано дукха Іомадаьдар, бІаргдайтадар. ТІаккха наха а новкъостал дир. Райисполкомо из хьожанир ФЗО деша. Сиха дІабахар 6 бутт. КхоалагІча разряда гІишлонхочун дипломе а доаллаш къахьегама наькъа тІа ваьлар Миша.

Андрей Агамолов вар цун нхьаьанца хинна бригадир. Миша бІаргнайча цо аьлар, — «Кіаьнк, берий беш ли хьона ер, гІишлош ю моттиг яь.

Дика сагІ вар Агамолов, — йоах Астахова. — чІоагІа Іо дир цо сона, эггара хьалагІча хана. ГІишлонхочун болх боннбонца сона безабайтар из вар. Цудухьа из дагавехача масса а хана цунна барнал йоах са дего.

1950 шера дена кулгалдеш ва М. С. Астахов комсомольско-нигирхой бригада. Чоtаь варпиц цу хана дена хьалъьича гІишлой.

Бехктонхаме гІулакх да комсомольско-нагирхой бригадана керте латтар. ХІана аьлча, укхаза керттера декхар гІишлош хинахьа хьальяр, кагийча наьха тоналга лакхьяр санна лоархІаме да бригаде хьабиькча нагирхоех биззя гражданаш хьалкхебар.

ХІьта бригаде нитта бола нах кІелинабац. Доккхал деш нІи йоах Михаил Сергеевича кьоначa болхлой Бахарчиев Руслана, Арбиев Іийсай, Мовлиева Іайнаш, Исаева Марьям. Октябрьски Революце, Къахьегама Цеча Байракха орденаш лелаеча Астахов Михаил Сергеевича бригадерча кагийча нахах Даьхена мутІахьа бола, биззя советски нах хилар доккхагІа дола совгІат лоархІ.

И. ИСМАИЛОВ.

Грозненски экспериментально-мебельни фабрике дукха болхлой ба хІаналехьа цхьайттаалагІча пятилетке хьалхарча шин шера задании кхоачашъаь. Царех цаІ я станочница, коммунистически къахьегама ударник Салтыханова Тамара Даудовна. Цхьаккха смена дІаяхийтац из шин норма 120—125 процент кхоачаш ца еш. Цул совгІа Тамарас хьеш йола продукци дикеи тІехдикеи мара я хилац.

СУРТА ТІА: станочница Т. Салтыханова.

И. ИЛИЕВА сурт.

Іилман техникан доазонаш

МАЬЛХА ЙІОВХАЛАХ ПАЙДА ЭЦАР

Теплофикаце масштабашка диллача дунен тІа хьалхара моттиг лоац вай мехка. Йовхал хьеш йола вай керттера моттигаш я ТЭЦ. [illegible]

ХІанз укх сахьате опытни эксплуатаци еш я берригача мехка 20 экспериментальни объект — маьлхо дІоаделча хица [illegible]

[illegible] ра эксплуатаци еш а Кемпиновско цІерагІча Энергетически институто (ЭНИН) хьаль гелиоустановка. Нах чуахача корпуса тхов тІа латтача цу агрегато — [illegible] тоннага кхоачаш дІайха хил цу дийнахьа аькхий.

ЭНИН-а специалисташ [illegible]

[illegible] ект маьлха низаца дІовхалеча хицен йІовхаліен Іалашъергнолча системашта проектировани яра [illegible] Царех [illegible] рабочи проектировани яра [illegible]

[illegible]

Расчеташа хьахоах, маьлха йІовхал тоаттаргга дІалхар 7—10 шера хоаметтоттаргхилар. Системай еррига элементаш, хьалхарча аргІа тІа маьлха коллекторш, серийно араяхеда йолаш экономически [illegible] котельни [illegible] нагрузка [illegible] гелиоустановкашта тІадилар.

Борис ТАРНИЖЕВСКИЙ,
технически Іилмай доктор
(АПН).

КЪАХЬЕГАМА СИЙЛЕН ОРДЕНАШ ЛЕЛАЕР

ДИКАЧА НАХАХ

— ДIатIахьежача ший юртахошта юкъе белгалвоалаш цхьаккха хIама дац Эдигов Акпа Абой. ДегIа лакха вац из. «Фени» сапна чIоагIа ва ала йиш йолаш а вац. Хьалха лелхилга дезац цунна. СовнагIа доп аргдац, тIачайха йист хургвац. Из бIарахьежача кхоачам хул цунца къамаьл деш волча сага шийна тIадилла гIулакх чакхдаккха волавалара.

Боахама хьалха латта механизатор ишта вийцар Шалински районерча Куйбышева цIерагIча совхоза директора Багашев ГIойболата Хадита. Дег тIара доагIаш, из лоархIаш дешаш дар новкъостах по аьннараш. ХIана диаза шу даьннад из къамаьл тха хинла. Цу хана Або шин кадайча Т-40 трактора-ца шурий-товарни фермана доакъар тIаккхухьаш вар.

Телятника хьалхашка Абос трактор юха ма сонайнгте а, ведда дIатIавахар цуна ондо дегI дола цхьа зIамига саг.

— Хьакхьчар хьо, дада, — велавенна духьала вахар из трактериста. — Хьо мана ваьннав цIагIара ара? Сатоссаш-м со а гIеттап, цу хана хьо воацаш вар.

Ший вокхагIволча воIага Туркойга 17 шу мара дезанда волаше а, совхозе цIи хезача хьайбаш леладечунга велакъажар мара кхы дош аландар Абос. Ший даь вешийда Ленийца цхьана ткъо ди даьнна IасилгIаш ялх бутт баллалца кхедеш ва из. Районе хьалхарча моттиге латт уж — цхьаккха моттиг хиннац цар Iасилг денна, денн бийсаннен тIадеттаду дулх 600 граммал тIех да.

— Волле Турко. Вай а дукха да де дезаш хIамаш.

...Мел эша хIамаш чуйолаш да Абой цIа: телевизор а, радиоприемник а, масса тайпа электрически бытовойн прибораш а, дика мебель. Ков-карт а дац даьсса — тIехьа IаьсиЙ а долаш оиг етт, коа тIара оалхазараш, огород...

Саррахьа гIар-тата иккхе, сакъердаме хул цIагIа: цIимхаро бIарахьежаш шийтта шу даьнна НогIе а волаш, саьнгга ловзаш хул зIамагIйола ши йиIиг — Хавапин Барети. Каст-каста кIаж бахе бела а луш. Ший даьна чIоагIа тара ва НогIе, доллача хIаманца иззаморг хила гIерг из. Дийтта шу даьннача Таркопца цхьана гIад а вахе новкъостал ду цар даьна трактор тоас, цхьабола лосламбоаца оатхал тоас. хIана шоашта я хов царна.

Ший къонгаши йоккхагIйола йол Харнапин IомабаьIийнаваи Або трактор лаьла. Совхозе дукха ба цун учениаш — Исрапилов Салаву, Бакруев Айип, хIана эскаре гIулакх деш вола Бакруев Белал, дукхха кхьбараш. Эдигов Абой учепикаш боахаме лоархIаш ба, цар а доадаьдаи шоай хьехамчо шоашка даьха де. Уж берригаш а хьалхалаттаренца ба.

Докхал деш хьоахаву бераша шоай да. ХIаьта Хьурмата а ийкь-юкье дош икосш ший маьра хьакхьхьа.

— Дика дах сои Або, — еланъеж из. — Бераштa раьза да тхо. Довстана доадаш, дика дешаш а болх беш я да. Дас дер де гIерт. ХIаьта Або доллача хIаманна порядок хилар дезаш ва. Цудукха на раьза хургвола гIулакх де гIерт тхо а.

Цу къамьлага лалуаргIаш аьттача совхоза директора дела в йвела йоах.

— ГIийрта я IаI Хьажа лахь, ер масалагIа да хан шу да Хьурмата свеклаш лелара бели бу, хIаьта а хьалхара моттиг цхьаннега а кхачитан. Свеклаш лелара итти шу даьлар ер, дукккачар план кхоачашъяннзар. Алхха цхьан Хьурмата гулдир хIара гектара тIара 100 центнер мерза оплаш.

Сибдарсиа дода тха къамаьл. ХIаьта записной книжка тIа тIехь-тIехьа дукхагIа дувш йоазон. Каст-каста цIен иаI тохий хьож тхо, из хьаелалуш яц — фусамда ферме хьевеннач тIара ва, хов хургдац цунна, гучох, ший цIагIа хьаьший болга.

— Дукха деша йиш хинная тха Абой, — йоах Х. Багашева. — Дезал дукха бар, вокхагIвар из а волаш 15 шу даьннача цунна тIадисар дезала доал. 1952-ча шера прицепщикалла дIайийцар из тракторни бригаде. ХIаьта ткъесла шу даьлча эскаре гIулакх де вахар. ЗIамига саг техникана тIера хилар теркалдаьд командоване, курсашка деша вахийтар. Дешар тоъацар Абойна. чIоагIа тIаккхерах ка ьлар, тIавийрзе дешар. Кхычарел вогIа а па дешаш. Цул тIехьагIа шин шера тракторист волаш болх бир эскаре. Командирашкара цхьа баркал даьккха Iанзар из.

КхоаткъалагIча шера ший юрта — Бачий-Юрта юха цIаверa Або. денала, хьинара чIоагIвенна а волаш. ШоллагIча дийпахьа колхоза председатель волча а ваха (цу хана колхоз яр укхаза).

— Пист ца хулаш хIана латт хьо? — цецваьнна бIарахьежар председатель.

— Фу дувцаргда? Со болх бе веная.

— Мегаргда. дIаэца трактор. Бакъдар аьлча, керда-м яц хьона из.

— ХIама дергдац. Тоаргья аз.

Сихха меттаоттайир шина тиша МТЗ. Цу хана дена дIадоладелар балхаш: лаьтташ оахаш, дIайийнача хIамашта Iунал деш, ялат цIаувзаш, доакъар кийчдеш а фермашта дIатIаувлаш а.

Даьккха хIама доацаш бора болх. Ишта дIадахар итт шу. Механизатора наькха тIа лепа яьлар Ленински юбилейни медаль, цул тIехьагIа Къахьегама Сийлен кхоалагIча, тIаккха шоллагIча степений орденаш.

Цу сарахьа кхы а дукха даьгIар тхо механизатора дезале къамаьлаш деш.

Пиалургнопаш дег чу йижар кхы цхьаьккха сайре а. Совхоза директора кабинете дар из. ДIаьхача цетола хьалхашка гулбенна ваIар масстех саг. Царца вар Эдигов Або я. Эзара хьалха йист хилар совхоза директор. Гулбеннарашта бохам беш дар цун къамаьл.

— Воай дика традици толхалья вай. планагIа лаьрхIа хинна шекара свеклай хьувнаьи я кхебиьбац. Пачча хьалихенна дIаила елаш тIаниваЙ 3700 тонн. Фу де лаьрхIа да вай дIахо?

Тайп-тайпара дар гулбеннарашта тийна доаши, цхьайнала, массаже а уйлаш кхьаи деши. ЦIа воаши прденкараш дIатахха дела. ХIаьта кхоачамбоанараш дIадоахаргдола инкьаи белил а дъь. берригаш а дIабака аьшна тIайттача. Эдигов Або юхасоцавир Х. Багашева.

— Вай къамаьл хезарий хьона, Або. Кхы цу юха кердадаккха оттаргвац со, — уйла я пь аьлар директора. — Дувцв хабар дац — хьох тийша хьога дIаенна а хьо дика лоархIаш а я производство чIоагIа лоархIаме участок. Хьа бехках цIаккха а доакъар доаций дисадац доахан. Барнал хила хьона. Цхьабакъда, тахан эгара шакъалагIа йола моттиг свеклаш лелаеча я вай. МоллагIвар цIига вахийта вIаштIехьа вIалла мичад. Цудухьа са дехар да хьога — механизированни звенона кулгалде отта веза хьо, Або. Урвоттадел, оалаш ма дарра, хьай массалара денал.

Къамаьл юха а сацийта, кIирвенна механизатора бIарахьежаш латтар директор. Пист хулаш Або а вацар. Цхьан юкъа сатем латташ радиоприемникa чура хьахезар СССР хьаль 60 шу дизара сийна лаьцачa социалистически кхьа леламах дувцаш волча директора оаз.

— ХIама дергдац, даиза дар — дергда-кх, — аьлар Абос цхьа ха яьнцача гIолла.

— ЦIаьха а баркал да хьона, Або. — шоккаш йоахка механизатора декъа кулг чIоагIа тоIадир директора.

...Даина кхашка органически удобренеш дIаккхухьаш хилар Эдигови звеной членашi. 140 гектар долча кхай хIара гектара тIа 20 тонна йолаш, фосфорнаш азотнаш удобренеш — 19 центнер тайсар. Цул тIехьагIа. бIаьсти яьлча лаьтта дика тоа а даь ха ца къовсаш Iунал де волавелар дIайийнача хIамашта, эIырг тохале а техачул тIехьагIа а. Свеклаш лелаеча гектарницаша а дукха болх бир механизаторашна цхьана. Цкъа а шоаза а целашца оасар даь бахьначул тIехьагIа хIара гектара тIа 90 эзар хьалг дутар цар свеклай.

ДегI дика дахьар свеклиша. ХIаьта свеклаш чузча ха хьатIаэттача денош меттел, бийсаш а йоахар кхашка свеклаш лелаераша яьха ца Iеш, дукхача цар дезалхоша а. Массанена а хьокхам телаш вар Эдигов Абои цун дикагIбола гIончий — Абдулвахабова Аьсети Элимова Бакуи.

...XI-ча пятилетка шоллагIча шера баьча хьинареча балха итогаш яьй. Шоаех бенна тешам хIанз а боабанзар Эдигов Абоси цун новкъостапен — цар хIара гектара тIара 320 центнер мерза оплаш гулдир, вешта аьлча, планал цкъан ахаззен дукхагIа.

— Тхоай башха-дика свеклаш лелеераш бахьан долаш вIаштIехьаьннад тха укх шера план дика тIехьхоачашъе, — гIадвахи йоах Х. Багашева. — Оаха соахна тхоашта тIадиел хинна декхар вачаехьалихенна дIатеха на Iеш, пятилетна ший шера планал совгIа 1500 тонн маьхера продукци а ехнай. Совхоза шекара заводе дIачухенналаш 1500 тонн соп гIа шекара свеклаш я. Ишта да мехно Кхачии программа кхоачашъеча оаха лоаца дацьа.

Цунах доакха даь дол вай республике ооагIа болии механизаторех ваI. Къахьегама Сийлен шин ордена кавалер Эдигов Або цер те латтачи механизированни звеной.

П. ЕФИМОВ.

Грозненски экспериментально - механически заводе иттаж бола болхлой тIадоатIача шера чотагIа къахегаш ба. Царех ва токарь, коммунистически къахьегама ударник Овсянников Николай Васильевич. Цхьаьккха смена дIаахийтац цо ший норма 135—140 процент кхоачаш ца еш. Цо хьаеш йола продукци цкъа дIаелча юха ца ерзаеш дIаэц.

СУРТА ТIА: токарь Н. Овсянников.

И. ПЛИЕВА сурт.

ШОАЙ НИЗАХ ТЕШАШ ХИЛЧА

А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе тIехьаюсачарех лоархIаш яр № 16 йолча установка коллектив. Продукци арахецира плана цхьаккха дича а лоархIадуш бацар цу установки технологаш. Эшначa тайпара вIаштIехьаьккха лщар къахьегама дисциплина а.

Доьттаи кийчдира йолча блоке керттера лоархIаш я установка. Даьтта рафинаци ара йолча производства юххьанцара стади я из. Установна технологаша шоай болх лерттIа вIаштIехьа ца баккхар геттара чIоагIа Iаткъар смежникий балха, цудухьа кхыча кхаь установна коллективаш а тIехьаюсаш яр.

Укх шера май бетта деца дIахайттадагIча установна коллектива гIулакхаш кIелиг - кIелига тоадала доладелар. ХIаьта вай республика деца цIейш деадеча хана технологаша рапорт делар планал совгIа бIаьн тоннаш продукци арахецарах. ХIанз ди денгара ме доал кхы тIа и товлуш доагIа цар гIулакхаш.

ДикагIча оагIорахьа хувцамаш фу бахьан долаш хиннад, аьнна хаттар отта тарлу. Керттерча даькъе уж хиннад укхаза оборудовани кердайоаккхаш, цунна реконструкци еш дукха балхаш дарах. Духхьал из дар бахьан долаш технологически оборудование болх тешшамен кхерамe боацаш хилар. Реконструкци еча юкъа дукха терко йир автоматизаце средствам шерагIа юкъейоалора.

Геттара хален чоалхнен лоархIаш бар хьалхагIа, масала, растворителашта регенераци яра блока тIарча операторий болх. ХIанз цу процесса бIаза тIахьожам лоаттабер автоматика я. ХIаьта, мел готтача, зIамигача помещене чу яр хьалхагIа операторни, цул совгIа эшаш йола прибораш а яцар тоъал кхоачам болаш. ХIана паргIатача, оборудоване балхага хьажара дерриге хьалаш долча здане чу я операторни. Хьалха, реконструкци йлехьа, хиннача хьалшца вIалла а нийсде йиш йоацаш да хIанзардараш. ПаргIатача, сийрдача помещене чу я мел эшаш йола прибораш, еррига керттерча технологически процессашта тIахьожам лоаттабу дукхача «тайп-тайпарча счетчикаша, манометраша, расходомераша. Оператора декхар духхьал цар показанешта тIахьожам лоаттабар мара дац хIанз.

Реконструкци яро, ховшма хиллара, шерра наькъаш хьаделл производства новаторий кхоллама. Дукха кердадараш юкъедоаладаьд установка рационализатораша реконструкци еча юкъа. Ишта, масала, установка чуйоагIача № 1 йолча цеха начальника А. Губановен оператора А. Гавриловен предложени йир опрессовна еча процессана дренажни хий юкъедоаладирах. Из бахьан долаш кIелигагIа ши цу балха тIа пакьа низалаш.

ХIаьта, «вах дукха хилар да дувзадена я доацаш, духьал цар говзалца» яха дена керттера лоархIаш я укхаза хIанз. Цудухьа тамашийна дац укхаза оборудованена гIуланх дара вIаши хувцавалар йиш хулийташ йола коэффициент юкъейоалае лаьрхIа хилар а. Цу гIулакхо йиш хулийтаргья вах вIашагIа бале а шоаш хьалха баьр миссел болх бе.

Ала деза из метод укхаза хIаьнне юкъейоалаеш латташ хиларах. Хьайаьнчи вай, масала, Афанасьев Петр керте латта эгара дикагIа лоархIаш йола бригада. Установна тIара балха вахта лаьсаго дIаихьа йиш я аьлча хьалха тешаргнаир цхьаккха саг, хIаьта из гIуланх хIанз долаш да бригаде. Технологически процессаш тIехьнна вIаштIехьаьхха хиларкл совгIа операторий говзал лакха хиларца а дувзадена гIулакх да из. Ард вай, масала, Лисицын Федорах. Из шеца лоархIаву бIарчача регенераце отделенерча балхаш. Дукхача балха моттигашка дIаотта ховргдолаш я говзагIарех цаI йола оператор Э. Гилунова. Ши шу мара дац установка компрессорни отделене Головченко Ольга болх беш йоли. Чоалхане боахам ба цо доал деш бар, бакъда из кхоаю электронни отделенера болх бола «Из дерригa а тIехьагIа накъдаргда сона» йолх къона ча специалиста.

Шоай керттера декхараш кхоачашдарал совгIа кхьичуна я лем бар — из да П. Афанасьев керте латтача а кхыча а бригадий болхлой белгалбоахар. Цу гIулакхо тIахьех уж шоаш балха дийнахьа хьадер даим дукхагIа хилийтара.

— Кердача системагIа оаха болх дIаболабар фуд аьнча, из ди, цкъа-дале, «ерригача балха стадеш йовз моллагIчун тIа болх бе ховргда» ахача принципагIа болх бар, шоллагIа-дале, коллектив барттайна хургхилар. — ахаш дувц установна начальника Сапельев Геннадий Леонтьевича. — ХIаьта укх тIехьарча шин шера холуш хувцаенна тха коллектив, цудухьа цун барт - цхьоагIо чIоагIа хилар геттара лоархIаме да тхона.

Тахан № 16 йолча установка коллективаш заводе оал из эггара дукхагIа кхомбеш, массадолчун хьурмат деш ярех я. аьле. Установка технологий чоте да 100 тоннал дукхагIа кходаь услови довгор, цхьа эзар гигакалори йовхал, 107 тонн нормагIа дIадаха дезача дIадахийта селекта яха боккхача маьха йола реагент 45 тонн мара яц. Шолла кIеоигагIа дIаухийт укхаза каустически сода а.

Технологически процессаш оргаlахара коллективо хадданза терко ярах вIаштIехьдаьна хIама да из. Къаьстта доккха дакъа юкъехухь кхом бара балха установка слесараша Астапов Николай, Бабенко Андрея, Волошин Алексей. Хапнахьа тохк цар оборудоване болх, задвижкаш тIа а вентилаш тIа а сальникаш уттаю. Лоацца аьлча, деррига ду продукци ца йоттара.

Таханара толамаш дахара дукха къахьийгад установка оператораша, бакъда, массене а дика кхетаду чура торонаш кхы а дукха йолга. Коллективо хьалош кхы а дикагIа хилийтара дукха гIо де дела предприяте кулгалхоша а. Керттерча даькъе укхаза нийсьлу халонаш юкъаcIна запасни оатхалаш кIелига хиларца. Слесараша шоай болх мел дика бой а запасни оатхалаш дувзадена дош царна шоашта къоастадулургдац. Повкхо с эза мел эшача несосашна установна Iалашъяра а. Карарча хана укхаза латташ враш тиш а еиш хувца еш я.

Болх дика лелар тийша да кхы цхьаьккха хIамах я — дикача бийдалца коллектив Iалашъяр. ХIаьта из деррига тийша да В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача заводa бийлдах. Бакъда, укх тIехьарча хана шоаш смежникашка ола хIама дац установка операторий, дале я, дог тийша бац укх кхоана царгара ледарло я ца йолаш шоашта бийдал хургхиларах. Цудухьа, № 16 йолча установна технологиина таханарча дена кхочанн лахчача толамех бола цар тешам боргIбоацаш шоай болх вIаштIехьабаккха декхарийла ба смежникаш.

О. МУРАТОВ

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Ангола Халкъа Республике кхо миллион совгIа дешархой укх дешара шера юххьанцарчен юкъерчи школашка деша хийшаб. ХIанз мехка дешара заведенешка дешаш ба 1074 шера мохк ший лоIаме хилялехьа хинна рел диазза дукхагIа дешархойн студенташ. Боккха болх бу укхаза керда дешара программаш кийчъяра. Цар тIа къаьстта чIоагIа теркам тIабохийт хьалххулш йоагIа тIехье патриотизма, интернационализма, къахьегам бежара, республикана карагIдаьнна революционни гIулакхаш лораде дIаотта кийча хилара уйланца кхетам луш кхеяра.

СУРТА ТIА: ангольски школьникаш.

ТАСС фотохроника.

АПН интервью

САЛЬВАДОР: ПАТРИОТАШ НАСТУПЛЕНИ ЕШ БА

АПН корреспондента хаттараштa жоапаш тел Сальвадора Революционно-демократически фронта — РДФ викала Эктор Сильва:

— Алал, боккъала а, фу де лаьрхIа я 10 октябре йолаенна операци «1978-чен 1979 — 1980-чен шш. октябра туриалоши «боабьраши» аьнна цIи дIаяха йола Фарабундо Марти цIерагIча къам мукъадаккхара фронта — ФНО тIемахой наступлени.

— Цу хаттара жоп далалехьа, ловцца дувца ловра сона Сальвадоре тахан латтача политически хьалах.

Укх шера март бетта чакхдаьхача «хоржамаша» цхьанна тайпара а къоастанизар Сальвадора хьалхашка латта IалаьмагIе чIоагIа кхохкаенна проблемаш. Цул совгIа, цар духхьола кIоаргIйир конфликт, ирйир Iаьдала керте эттача духь-духьача аьттехьарча инзий группашта юкъера вIашдухьаленаш. Ишта, боккхийча латифундисти хьашташ кхоачашдеш йола националистически республикански союз — АРЕНА лха партн хьаллоацаш бараш репрессеш кхы а къоагIа чакхьяха, хьалха хиннача социально-экономически модела, вешта аьлча правлене олигархически формана юхатIагIо ехаш ба.

Iаьдал карара ца далийтара йола средство лерхIаш йола террор ма лелае кхаш йоацачо а мехка доал дара халкъа массаш юкъе хиларан демократически а революционни а пилаш правительстве хиларан духьала йолча а вокх группировкана тIехьарбараш цхьайола социальни экономически реформаш е ахаш ба.

Эттача сетуаци хьалашка Сальвадоре а цун доазонел арахьа а къоастадаь аьлча США, дегIабоагIаш латт конфликт политически наькъаца къоастанра тIехьарбарий, машара переговораш яра хьакьехьара Революционно-демократически фронтен Фарабундо Марти цIерагIча къам мукъадаккхара Фронтен предложени хьалдоацирий болам.

Цудухьа повстанчески инваша хIана еш латтача наступлене керттерча декхарех цаI да чIоагIа тIема позицеш хьелувцари цу наькъаца Сальвадора правительствана а США администрацена а уж шаккхе да конфликта машара, политически урегулировани яра цикъ лаха бозача а оттавеш давлени яр. Граждански тIом дIахо бихьача кхы а дукхха нах боврrба, хIаьта мехка чIоагIа зе а дергда. Цул совгIа, РДФ а ФНО а лерхIаш я, переговораша мара центрально-американски регионе машар Iалаш а бергбац, хIаьта нагахьа из йойя дерригача дуиен машара кхерам тIатоссаргбола США гервзаца ергIйола духхьалара интервенци юха а тохаргьяц аьнна.

— Фуд хIаьзарча наступлене партизанаша хьалха яьча тIема операцешта юкъе из белгалйоаккхашдар?

— Ховш долча бесса, Фарабундо Марти цIерагIча къам мукъадаккхара фронта отрядий тIема декстдеш тIатIа сомлуш хьайоагIар. ТIаьхха цул тIехьагIа кхаь бетта дикка лаьгIенна лаьттар уж. Амма цу хана а мелла из гIортарах хIама хилаьзар правительственни бIуна партизаношкара цар лийца позицеш дIаяхарах.

Октябрьски наступлени йолаелар, аз лакхе аьннача бесса, духь-духьача аьттехьарча группировкашта юкъера вIашдухьаленаш ирьсинача хана, моастагIчун эскара низ мелбеннача, цун моральни денал доха доладеннача хьалашка. ТIехьарча гIулакха чIоагIа влияни ийо наступлени йолаялале дуккха хьалха къам мукъадаккхара Фронто эскара юкъе къовсамо де лерхIараши цун декхараши дувцаш шерра агитаци яро. Боккха лоархIам болаш ба цу даькъе латаш долча халкъа оагIорахьа а баьнна дIаэтта хьалха правительствени эскара элеараш хинна нах. Ишта, марионеточни эскара салташка цхьан кхайкарал дIи повстанцни кулгалхоех цхьанне — команданта Уласи цу эскара капитан хиннача Сандовален. Цар шоай тIахьехам тIа вилар: «Воай тоаш цхьан вIашагIа а кхийтте, воай массане а моастагIашта духьала аьх вай».

Салташа, хIаьта ишта цхьаболча эпсараша а тIа-тIа дикагIа кхетаду шоаш Iаьдала керте латтача камарилье хьашташ бахьан цIий Iоухийташ хилар. Дукхха бараш герзаш Iо а дехнаш плен хьачуух. Цуна гIо ду партизанаша тIема пленнеца лелача политика а: уж лелабу Женевски конвенце ерригача нормашкен положенешкен хьежжа. Ишта, дукха ха йоацаш тIом ца а беш карабаьхкарий йоккха группа Цеча Жарга викалашка дIаенний.

ХIанзарча наступлене цхьаькха белгало я мехка духь-духьача районашка латаш йолча партизански отрядаша деча тIемашта дика вIаштIехьйоалаш координаци еш хилар. Къаьстта толамаш доахаш чакхъювл Чалатенаго, Морасан, Сан-Висента яхача департаменташка еш йола операцеш.

4 ноябре хьа а лаьца дукхача сахьаташка дIа ца хьаш лелаяр партизанаша столицана 45 километр мара гаьна йоаца Сучитото яха город.

— Ала йиш яй те хIанзарча наступленех хIанзалца йолча хана хьаьжинараша къам мукъадаккхара фронт гаргайнгай цо де дага лаьцачоа — машаре переговораш йолаяра?

— Белазаоно деча хоамех ховш долча бесса, Сальвадора правительство а кертера приказаш телаш йола США госдепартамент а хIана укх сахьате раьза йолаш яц Революционно-демократически фронта а къам мукъадаккхара фронта а предложени дIатIацца. Амма партизанаша доахача тIема толамаша тIа-тIа чIоагIагIа влияни ю, хьалха дIаяхача хана дилляча, сальвадорски правительствана а Вашингтона а диалог яра а гIулакх политически къоастадара а деша уйла е елача уттадел. Событеш дегIаахара дина от таберrа уж из хIама ца дича ца боалача. США хIанзара администраци политически логика теркальеш хургья хала дале а, сона хет, хIаьта а, гайна е ганза переговораш йолалургья аьнна.

Игорь НЕМИРА,
АПН соб. корр.

Наьха терхам чIоагIа тIаохаш я Дели хIана хьайналача дуне халкъашта юкъера арахиена ярмаргьера Советски Союза павильон.

Советски экспозици — ярмарке дакъа долаш болча дукха арахьархоех эггара йоккхагIъярех цаI я. Цуна чулоацаш я 3300 экспонат. Укхаза бIаргаго йиш я метал тодаш а цунна обработка еш а йола станокаш, электронно-вычислительни техника, тракторашн, ийа болча теплово электростанцеия [illegible] макеташ, шерра наха эшаш дола товарий книжкаш. Къаьстта экспозици йолаш, чулоацама йоазача тайп-тайпара а кхо а хьахьенка я укхаза Советски Армени. Цига [illegible] терхам тIаохаш я СССР-аи Индейон юкъера торгово-экономически цхьаьна леладу гIулакхаш [illegible] хилар доаийтала [illegible]. Хьехаш дукха ха дIахах цар советски [illegible] технически карагIдаьннараш дувцаш, образовани, [illegible] лорар, культура дегIайоаяар доаийташ йолча стенашта кхо.

СУРТА ТIА: советски павильона чу дIачуэлача.

ТАСС фотохроника.

ВАХАРА ЛЕР ЮХЕЙИТА

Даккача доамашта юкъе уллача Итум Кхала яхача юрта вах Шовлахан Козаев. МупIарера къахьегамхо, боккача барт тайначен дезала да. Ший вахаре турпала гIуллакхаш карагIдаьннадеп Шовлахана [illegible]

[illegible] Ишта бах спотниваш Магомаев Рамзан, Алиев Магомед [illegible] Умаева Зинаид [illegible] механизаторий Дарвиш Майрбек [illegible]

[illegible]

баь моттиг хилча, эггара хьалха вода из цига.

— Тха Шовлахан [illegible]

Да сона къахьегама цIена [illegible] Козаева бераш а [illegible]

Къахьегамо кхы а [illegible]

П. СОЛТАГИРЕЕВ.

ЛАКХАЛЕНГА БОДАЧА НОВКЪА

Вай республике а гьына цул арахьа а дика бовзаш а безаш а ба «Союзгосцирк» яхача Ерригсоюзни объединене чубоагІаш бола Нохч-ГІалгІай АССР халкъа артиста, РСФСР заслуженни артиста Т. Нугзарева кулгалдеш бола «Нохч-ГІалгІайчен говрабаьреш». КІезига бац царна юкъе шоай атта боацача балха кІоаргаленашка кхаьча бола товзанчаш а. Царех цхьаннех дувца безам ба са. Из ба говрабаьрей группана юкъе тІах аьнна хиларца, алхха тІехдика чоалхане а, хІаьта цхьаза кхераме а хеташ йола трюкаш кхоачашъярца, говра зовлзарца а из цирка манежа тІа дика хьовзарца а белгала вола Арчаков Нурда Берснакъ.

МоллагІча, шиї уйла кхоачашъе гІертача, искусства дунен кІоаргаленаш йовза гІертача сага нийсъ санна хала а чоалхане а нийсъ ба Берснакъа тахнарча денга кхаччалца хьаьвенар. Бакъда, уж халонаш ца лайча ара гІолла, ш-ше хьахулаш дац искусствацара доттагІал, уж халонаш ца лайча цо хьаелладац сага шиї къайленаш.

Назрановски района ТІой-Юртарча юкъерча школе дешаш волаш ІалаьматІе чІоагІа безам бар Берснакъа вайнахьа халхарашца, хІаьта, безам хилара совгІа, по ше а дика дора уж. Мичахьа халхавалаш ца кІаьнк вайцача наха из тІах аьнна хиларах, цун халхара болар боккъонца хьовзача говланча дар санна хиларах, цох алхха халхарч мара хургва вацар, хІаьта Берснакъа шиї уйла а яр ишта. КІаьнк воккха хул, чакхноакх школа. ДІахо фу дерга, мича гІоргва? — яха уйла хьувзар кІаьнка керта чу. Халхараншара безам дег чура дІабаланза волча Берснакъа 1968 шера хореографически студе деша вахарца жоп лу цу хаттарашта. Ма дукха а дувцар цу хана цІагІарча, гаргарча наха дІамигача сага хержача гІулакхах дог эккхийта дувца хабараш, бакъда, шиї уйла кхоачашъе гІертача Арчакова уж дукха теркал дацар.

Шин шера дешаш хул из вай юкъача студе. Цу шин шера дукха кердадар, дуккхача халхарий хьисапаш, белгалонаш йІзаале а, уж Іомадаьдале а цох халхарч хинна гаьннаь ала йиш яцар. ХІанн аьлча, бокъонца вола [illegible] хила тоъаш дац шин шу.

Студи чакхъяккха кІаш тІехьдаланнар Арчакова. 1972 шера из вода Советски Эскаре гІулакх де. Цига а [illegible] шиї моттиг хьалаца а дІаІаьва [illegible] Берснакъа ГДР лаьттача эскаре гІулакх деш волаш, цигарча бІухой халхара ансамбле [illegible] хул цох. Цига дІа[illegible] сага дора вайнахьа тІах аьнна [illegible] халхараш.

цо дакъа лоац Берлине «Фридрихштадт паласт». Дрездене культура паласт яхача моттигашка деннача концерташка. Карл Маркштадте «Халли» яха Дворец хьаелача дакъа лацарах Берснакъийна лу «Щелкунчика приз». Эскаре дика гІулакх дарах отпуск а ле, шоаза цІавайт дІамига саг.

— Айса Іомадаьча халхарех дехкарийла ва со, — яхаш дувц Арчакова, — айса гІулакх даьча бІухой ансамбла балетмейстера, Абхазски АССР заслуженни артиста, Грузински ССР культура заслуженни балхахачоа Гиталендии Игорь Федоровича. — Цо кулгал а деш 1973 шера тха ансамбло дакъа лоац Берлине хиннача Дерригача дунен искусства иттагІча фестивале. Цо йоазийтар сона дунен гІорбаьннача композиторий П. И. Чайковске «Каменный цветок», А. Хачатуряна «Гаянэ» яха балеташ, хІаьта, цу балеташка солист а хиннав со.

Чакхйоал эскаре гІулакх дара ха. Цигара цІавенча Берснакъ вода Нохч-ГІалгІай пачхьалкхен «Вайнах» яхача халхара ансамбле балха. Ансамбле волаш солист ва аьнна волаш хинавеце а, цунна тІехдика карагІдоалар кадай а волаш е сааш йола чоалхане трюкаш. Бакъда, «Вайнах» ансамбле болх беш ялх бутт баьлча Арчакова лоархІ халхарашцара къаста а уж дита а. Ансамблера дІа а ваьнна шоферий курсашка деша вахa кхьхаташ кийдеш вар из. цунга Нугзаров Тамерлана шийца болх бе хьехаш телеграмма яйтача хана. ЦІагІарчарца дагаваьлча цхьаькха раьза хилашар из цига вахийта, бакъда, Берснакъий дег чу бІалла-шеко а яцар ше цига гІорг мичае аьнна. Тхьаь цаІ шу дизадар дІамигача сага цу хана. Цо лоархІ шиї дего къоабалъеш а даим дагавуклаш а хиннача школерча хьехархочуца Олигова Райхьантаца дагавала, хІаьта Олиговс из гІулакх могадарал совгІа, Арчаковна ахчанца гІо ду Пензе гастролашка болча «Нохч-ГІалгІайчен говрабаьрей» групплах дІанхета. Цига дІакхаьчача шоллагІча дийнахьа из говра тІа а хов.

— Хьалха говр лелаль а из лаьла ховш а варий хьо? — яхача хаттара жоп а луш Берснакъа дувц:

— Юрта кхийнача кІаьнкех малагІа ва говр хахка ца ховш, хІаьта, говра тІа дика вагІа ховш ва аьле, со хийла вугар Берса-Юрта хулача говраш хахкарах йолча яхьашка.

Пензе хиннача Нугзарова групплах ше дІакхийттача шийтталагІча дийнахьа тайп-тайпара трюкаш е ролаасар говрабаьрий, хІара дийнахьа цхьайтта сохьат гаргга ха йоаккхар цо уж шаръеш, Іомаеш. Ала дезаш да, дув-хьал говр хахка хайча гІулакх доалаш ца хиннила, цул совгІа, трюкаш еш вола саг дегІа чІоагІа, ниъ волаш, кадай хила веза. Цудухьа, говра тІа вагІаш йоаккхачун вниеса ха дегІ чІоагІдеш, брусеш тІа, кольцаш тІа ланлеш чакхйоахаш дІахьора Берснакъас. ХІанзара араш санна чоалхане яцар цу хана еш хинна трюкаш, бакъда, хІаьта а дукха ниі дІалора дІамигача саго уж ма хулла дикагІа кхоачашъяра.

ХІана бархІ шу даьнна Берснакъ говра тІа вагІа. Цу бархІ шера дукхача доалол арахьарча мехкашка гастролашка хила вийлав цун, царех да — США, Пуэрто-Рико, Югослави, Япони.

Къаьстта а дег чу дижад Арчаковна 1979 шера Пуэрто-Рикерча артелаца хиина кІашагІкхетар. Цу мехка дааккхача 25 дийнахьа еннача хІара представлене уря а айтте тІоараш детташ тІайїцаб Нохч-ГІалгІайчен говрабаьреш.

— Трюкаш-м ергьяр, бакъда, говр ишта дика цу манежа тІа хьовзае магар ла-кх тамашийна, — олаш хиннад цигарча кодболиа.

Соахка Японе болаш Нохч-ГІалгІай говрабаьрей группа кулгалхочоа Т. Нугзаровна лу «Дошо Оскар» яха приз, белгалдаккха деза, из цун цхьанне толам хинна ца Іеш, говрабаьреех хІаране хьинар, низ, кхолдам хилар, из ерригача группа толам хилар.

ЦаІ трюк яц джигитовка юкъе Берснакъас кхоачаш ца еш. хІаьта из шиї говзал дика дІалу цо къоначa говрабаьрешта. Масала, йоддаше а говра кІалгІолла чакх а ваьлла юха а говра тІахар санна йола трюк Іомалйїцо къонача говрбаьрела Джабраилов Абдулхьалима, цу тайпара масалаш-м дукха а доаладе йиш яр.

Ер шу къаьстта а белгалда Арчаков Нурда Берснакъийна. Цун цирковой говзала мах а беш, Нохч-ГІалгІайчен 60 шун из ший лолаамагІа Россеца юкъелха 200 шун дизара хеталь йола «Вайнахьа лаьттах дола дувцар» яха юбилейни обозрени кийчъеча хьинаре дакъа лацарах, цунна сийлей «Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни артист» яха сийлен цІи. Цул совгІа, укх шера да а хиннав цох, цунна яьй йийг.

— ДІахо йодача хана фу де уйла я? — яхача хаттара жоп а луш Арчакова йоах:

— Сай ниэ мелб укхаза болх беш, хьинар ца кходеш дІаваха дага ва со.

— ХІаьта, аьттув хилба хьа!

А. САЛИЕВ.

СУРТА ТІА: Югославе гастролашка баха хинна советски цирка йолхлой (аьрдехьара аьттехьа) Т. Столярова — жонглер, И. Касаев — говрабаьрий, О. Попов — клоун, СССР халкъа артист, Б. Арчаков — говра баьрий, Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни артист, гастролашка яхача группа кулгалхо И. Киреев, И. Столяров — моноцикла тІара жонглер.

Кавказе немецко-фацистски бІу хІалакбаь 40 шу дизарга

КАВКАЗ БАХЬАН ДОЛАШ БАЬ ТІОМ

1941—1942 шерий Іан дамалахьа Москвана юххе немецко-фашистски бІу боха а баь Советски Эскаро юкъагІа льккхар тІоа сегача сана тІом бе лаьрхІа хинна гитлеровски план 1942 шера аьхкий совле цикха лаьрхІар фашистски кулгалхоша, шоай бІу советско-германски фронта къулбехьарча участкана тІа а лакла. Ишта дІаболабелар Кавказ бахьан долаш баь лира тІом. 1942—1943 шерашна къулбехьа Кавказан цун йІаьхий мехкдаьтта районаш дІалувца лаьрхІа хиннача гитлеровцийн уйлаш вай бІуво йоха а еш даьча тІемий дилла лакъа да из. Шин юкъа бекъалу Кавказ бахьан долаш баь тІом — оборонительни (1942 ш. 25 июле — 31 декабре) наступательни (1943 ш. 1 январе — 9 октябре).

1942 шерарча ахкан бІарчача кампанета хьежжа немецко-фашистски командоване «Эдельвейс» яхаш кодовни цІи а йолаш план оттаьяр юкъарчад доацаш Кавказ дІалаца. Из чакхъяккхара Гитлера цига яхийтар 167 эзар сагах латта «А» эскарий группа. Цуьга яр 1130 танк, 4540 йоккха топи минометы, эзарнега кхаччалца самолеташ.

МоастагІчун группировкана духьала латтар 112 эзар саг, 121 танк, 2150 йоккха топи минометы, 130 самолет а йолаш бола советски бІу. МоастагІчунчул кІезигагІа бар цун нах 1,5-зза, артиллери — 2-зза, танкаш — 9-зза совгІа, авиаци — 8-зза хІана яцар аьнна.

Нхе бетта лаьттар Кавказе лира оборонительни тІом. Ниэа дуккха а тІех хиннача фашистий бІаштІехьдаьлар город Майкоп, Краснодар, Моздок, Новороссийск ккха, Керттерча Кавказски дукъа лоархІамегІара перевалаш дІалувца. ХІаьта а, советски бІуво турпале оборонительни тІом беш а контратакаш еш а, гитлеровций бІаштІехьдалийтацар Закавказье, грознеенски бакински мехкдаьтта районашка кхача. Дукха шиї нах —100 эзар совгІа саг — боабайтачул тІехьагІа фашистана оборона лаьцар. Ноябре, Сталинграде Советски Эскара контрнаступлени йоланнача хана, Кавказера шоай доккхий низаш Паулюса эскара йоккъостала дахийта йиш йолаш бацар уж.

Сталинграде немецко-фашистски бІу хІалакбар бахьан долаш советски бІуна аьттув болаш нийсделар хьал массе метте, цу даькъе Кавказе а. 1943 шера 1 январе Къулбехьени Закавказски фронтий бІуво контрнаступлени йолаийр аннаце хьал а лоацаш, Іаьржача форда флото хьинаре гІо а деш цо лийрхІар Къулбаседа Кавказера моастагІчун керттера низаш дІахоададелеи цул тІехьагІа хІалакделен дар.

ІалаьматІе лира тІом бар баьр. Халонаш дуккхагІа хилар йолчаш хиларах, ныьгьаш ца хиларах, тылаш гаьна хиларах. Кубане моастагІчо яь духьале кагаяь, вай бІуво 12 февраля мукъаькхар Краснодар. 10 сентябре дІайоладар Новороссийско-Таманески операци. Новороссийско портах городаш штурм йолаьча бІуни десантни кемайн наступлени йоланнача хана города малхбоалеи оагІорахьа наступлени йолаьб 18-ча эскара ударни группан турпалча «Шамига ча лаьттан» десантниканеи. Лаьттан тІарча бІуво, форда флотон яванеи низаш цхьана тІалакхар бахьан долаш гитлеровски «сийнача лаан доалув» холдадир. 16 сентябре Новороссийске чукхьачар советски бІу.

ДІахо наступлени а еш, советски бІуво сентябрь бошн немецко-фашистски тІаьрахоех ІоцІенйир Кубана лохехьара оагІув, хІаьта октябрь болалуш геттара мукъаьлккхар Таманеки ах гІайре. БІубевна котало а йоаккхаш чакхбьялар Кавказ бахьан долаш лаьтта тІом.

Ялатий йІаьхий районаш, мехкдаьтта доалла моттигаш дІалувца, Гаргарчен Юкъерчен Малхбоалеи районашка кхача лийрхІача гитлеровций планаш холдамболлаш юкъагІаьхар. Духхьал Советски Эскаро наступательни операцеш яьча юкъагІа немецко-фашистски бІух яьлар 281 эзар салтеи эпсари, хІалакйир 1358 танк, 2 эзар самолет, 7 эзар совгІа йоккха топи минометы, 22 эзар автомашин, дуккха кхыйола тІема техника.

Кавказ бахьан долаш баьча тІем тІа моттигерча тайп-тайпарча хьалашка — шорача аренашка, лоькъашнеи лоамашкеи — тІом бора йІаьхий опыт ІоаЇир советски бІуво, фегарчен форда тІарчен низашца, партизанашца айхха буплам а болаш тІом бора. Цу массе оагІорахьарча тІема опытах толаме пайда ийцар цул тІехьагІа Крым, Карпаташ бахьан долаш, 1944 шера Іаьржача форда къулбаседехьарен малхбузехьарен йистош мукъайоахаш даьча тІемашка. Коммунистически партеи Советски правительствай лаккха мах бир Кавказ лораеш лаьттача бІухой тІема гІулакхий. 600 эзар гаргга сага «Кавказ лораярах» яха медаль елар.

Турпалча города Новороссийска Ленина ордени «Дошо Седкъа» яха медали дІаяларца дувзаденна хиннача митинге ше къамаьл деш, Л. И. Брежнева аьлар: Кавказ бахьан долаш баь тІом Сийлахь-боккхача Даймехка тІема хана даьча лирагІа долча тІемех цаІ бар. Кавказе баьча тІема Сталинграде советски тІемахошта карагІдийнача турпалча гІулакхашца хинна буплам белгалбоаккхаш аьлар цо: «Кавказ бахьан долаш лаьтта тІом, ховш ма дарра, Сталинграде исторически тІом беча хана беш бар. Сталинграде фашистий 330 эзар сагах лаьттача эскара баь хинна сийлахьбоккха го, из дІхадари карадоаладари, шийна нийсса кхы цхьаьккха йоаца сталинградий турпалали тІема говзали деташ урауттадеш дола масал а хинна дІаоттар Кавказски фронта тІемахошта. Шоай тІема гІуланхашца Кавказа тІемахоша Кавказски фронтера доккхий тІема низаш Сталинграде дахийта бІаштІехьдаргдоацача боахар гитлеровцаш. Сталинграде фашистски бІу хІалакбарах сихагІа котало ньлар вай Кавказе».

Виктор МАЦУЛЕНКО, инарал-майор, исторически Іилмай доктор, профессор.

(АПН).

НАЬХА ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕШ

Коммуниста Тарамова Зинас кулгалдеча ательей муста болхлой шоашка лакха даьча наькха барзкъаш махулла диагІа, хозагІеш дукха тоа ца деш тийга даха гІерт.

Цудухьа цхьоалагІа ноябрь тІаккхайнаш наькха законегІа барзкъаш тесара цхьайтта бетта плани барзкъаш тоадара шера йоагІа задании кхоачашъяьй цар. — Миштa карагІдаьннад шолха ишта доккхий толамаш даха? — аьнна шийна даьча хаттара жоп луш Тарамовас аьлар: — Тха йиш яч тхоашкара бустамаш уттабе. Заказ деча хІара сага бустам баьнна бе ла тха. Барзкъаш хила деза лоамчи раьза хургволаш. Барзкъаш дика ца дой, заказчикаш а хургбац, уж ца хилча тха де хІама дац. Динала хиак тхоца оттаю хІара заказчиво шиї тайпара.

ШоллагІдола бахьан да тха болхлой барттайна хилар. Тхо ательеина болх беш ба тайп-тайпарча къамех бола кхалнаь, ерий цхьний гІалгІай цхьабараш. Уж цхьан цІен нах санна бІаьна эвожаш къахьегаш ба.

Заказчикий хьашташ ательей болхлоша миштa кхоачашду хьаьвоих жалобийн предложенийн книжка тІа яздаьча бІорказаша. Норильске яхача Владимиренко Вера Васильевнас язду: — «Грозне баха сай гаргара нах болча еннар со. Грозне се хилар Заполярье яхаш дагадохийтара сайна кон йита лаьрхІар из. Из де дагахьа велюрах кон йита цхьан ательe ахар со. Цу материалах кон тега тигалзар сона. Ишта са заказ дІанца тигалзар кхыча мастерн ательe а. Юкъерка № 28 йолча ателье кхачар со (из я Тарамовас кулгалдеча кустерча ателех цаІ). Цига дІанийцар са заказ. Коч льккхар закройщицас Газиева Асяс тийгар мастера Диденко Анна Борисевнас. Из коч санна сона хоза хеташ а лезаш а барзкъа хиннадац са. ВІаьхага хана сона нинзургьяц уж: шн кхалесаг. Баркал царна»

Шийна поатуя дика яраз барнал кхайнаду книжка тІа МагІазбике яхача Тангиевас а. Шиї коч яьча закройщицана Галиева Асяйна баркал йоах Грозне яхача Ходийовас.

Уж, заказчикашна баркалаш ялдаь кхалнах куста коллектива дийагІчарех цаІаш ба. Царел совгІа кхы а ба цу коллективе хоастабе боагІа кхалнах. Царех ба закройщицаш: № 18 йолча ательера Мовсарова Люба, Меркулова Тамара, № 26 йолча ательера мастераш Буната Валентина Ивановна, Магомаева Роза, кхыбараш.

Ю. ЧАХКИЕВ.

Грузе унахцІено лораяра министерства онкологически Іилман центре хьаьний сиха а нийса а дунихача наха обследовани е. шиї ханкаьа лалар гучадаккха, из миштад ха торо луш йола «Рубин» яха ЭВМ нерда установка.

Экспресс-диагностика оригинальни метод пациента детІанара хьайоагІача йовхала регистраци яра ларда тІа латт. Термографе метод латт лазар доанаши лазар долаш йолча дегІа участкашкара температура бе-бе хилара ларда тІа. Шиї тайпарча градуснино «медицински интеллект» латташ йолча компьютера дІачулу информаци. «Рубин» ЭВМ цхьаь балха дийнахьа шин бІаь сагата кхоачаш болча наха обследовани ю. Из деча хана исследовани еча дегІа участка 16 эзар точнана регистраци ю. Метод харцйоалаш моттиг бІалла а нийслац — сагата моллагІа хьал дале а юкъейоалае мегаргья из.

СУРТА ТІА: «Рубин» яхача термографа новкъосталца тохкамаш деш ва эІамагІвола Іилман болхло А. Сепиашвили.

Л. РУХАДЗЕИ П. ЮХАНОВЕИ сурт. ТАСС фотохроника.

Редактора зам. М. М. ХАМХОЕВ.

КЪОНАЧА ІИЛМАХОША—РЕСПУБЛИКА МЕХКДАЬТТАХОШТА

Укх денош ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкомо решени яьй г. Грознерча [illegible] дуккхача къонача Іилмахошта Іилма, техника, производства даькъе областной комсомольски [illegible] премии [illegible]. Царна юкъе — Грознески мехкдаьтта институт [illegible] Родин Евгений [illegible] Анатолий.

«Грознефть» объединени кустовой информационно-вычислительни центра [illegible] инженера И. И. Гаврун [illegible]

[illegible]

Грознески мехкдаьтта институт чакхьяьккха ва мехкдаьтта промышленноста номина, планированеи бІаштІехьаькхарен кафедра ассистеас Анатолий Васильевич Курцин а. Цо 1977 шера инженерно-экономически факультет чакхбаьккхар. Массехьа шера института комсомола комитета секретарь [illegible], хІаьта хІанз ССО [illegible] штаба [illegible] мехкдаьтта промышленни факультета декана заместитель [illegible].

[illegible]

П. ХАЛЕВСКИЙ. Грознески мехкдаьтта института хьехархо.

ТЕЛЕВИДЕНИ

2 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — «Мичах шо, зурманчаш?».
9.30 — «Кинонинкъара клуб».
10.30 — «Кагийчар кхоллам».
11.00 — Производственни гимнастика.
11.30 — «Кердадараш».
11.30 — «Кердадараш».
11.50 — Мехка телевизионни студей документальни фильмаш.
16.10 — Латвийски ССР пачхьалкхен академически хора концерт.
16.40 — Хьаьлнина моттиг — бера хьа. В. Аммнский.
17.15 — ДІалокх Тюменски филармоне эрсий халкъа инструментни ансамбло.
17.30 — «Шахматни школа».
18.00 — Миллионни ленински университет. Советски сага хьинарена аазара цхьаьни.
18.30 — «ХІара сурта тІа — малх».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — СССР хьаьвелла 60 шу дизарга. «Барт таханча дезалех». Казахски ССР.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Московские новости» яхача газета призах йола фигурни хьисапаш хоа-соалозаш хахкара дунен халхаьшта юьхера турнир.
22.05 — «ДоттагІий йовзьамаш».
22.50 — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйранара гимнастика.
8.15 — Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Природоведени. 4 класс.
8.55 — Іилман-популярни фильм.
9.05, 10.10 — Испански мотт.
9.35 — Фильмаш Іилман-техническ революцица.
10.25 — «Сапни хиш». Іилман-популярни фильм.
10.35, 11.40 — Музыка. 3 класс.
11.05 — «Вай дешн».
11.10 — Юкъара биологи. 9 класс.
12.10 — А. С. Пушкин. «Дубровский». 5 класс.
14.00 — «Дашо хна тоалоль». Хьайтирашца дола художественни фильм.
15.15 — «Кердадараш».
15.30 — Дешархошта. «Бонкауран доьл». Художественни фильм. 3-гІа, 4-гІа серш.
16.15 — «Нохч-ГІалгІайче» [illegible].
16.45 — «Сулеймана Рамзан». Документальни фильм.
19.05 — «Тамашийна кад бош».
19.20 — Грознерча телевизионни студе фильмай кинопрограмма.
20.00 — «Хьанца хахьаьна хийла шоаь» берашта.
20.15 — ДІалокх дунен халхаьшта юьхерча конкурса лауреата [illegible].
20.40 — ДІахтан тІа, сигал, форта тІа.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Нахьхайта арданна наха». Телевизионни художественни фильм.

3 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — «Год активного солнца» яха телевизионни художественни фильм. 1-гІа, 2-гІа серш.
11.05 — ДІалокх В. Ковтуна (аккордеон).
11.20 — «Кердадараш».
11.30 — «Кердадараш».
11.50 — Питилети — хІаране гІулакх. Документальни фильмаш.
15.25 — «Эрсий кхамаль».
15.55 — «Москвай москвичаш».
16.25 — Афганистана артистий выступлени.
16.55 — Фильм бола хьоашагІа. «Къамаь, къамаь фильма».
18.45 — «Тахан дунен тІа».
19.00 — «Сага законе».
19.30 — «Идеалиста» яха телевизионни толламетражни художественни фильма премьера.
20.00 — «Московские новости» яхача газета призах йола фигурни хьисапаш хоа-соалозаш хахкара дунен халхаьшта юьхера турнир.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Московские новости» яхача газета призах йола фигурни хьисапаш хоа-соалозаш хахкара дунен халхаьшта юьхера турнир.
22.20 — «Эрсий музей». А. Венецианов, П. Федотов. Цар хахар художникаш.
22.50 — «Тахан дунен тІа».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйранара гимнастика.
8.15 — «Тамашаш». Телевизионни документальни фильм.
8.35, 9.35 — Истори. 4 класс. Ленина партия.
9.05, 12.10 — Англиски мотт.
10.05 — ПТУ дешархошта. Юкъара биологи.
10.35, 11.40 — География. 5 класс. Ландшафт.
11.05 — А. Межелайтиса поэзи.
12.10 — Музыка. 2 класс.
13.10 — Возрождени хахара мастерство. Передача 2-гІа.
13.40 — [illegible]
14.10 — «Сийлахь-боккха Даьхен тІом» яха киноэпопея. Фильм 10-гІа. [illegible]
15.00 — Іилман-популярни фильм.
15.20 — «Кердадараш».
16.10 — Дешархошта. [illegible] Художественни фильм.
18.20 — «Нохч-ГІалгІайче» [illegible].
18.40 — [illegible] Документальни фильм.
19.30 — [illegible]
19.05 — Киноочеркаш.
19.15 — [illegible]
19.30 — [illegible] Концерт (нохчий меттала).
20.00 — «Хьанца хахьаьна хийла шоаь» берашта.
20.15 — К. Сен-Санс. «Фантазия».
20.30 — «Подвиг». Сталинграде немецко-фашистски эскар хІалакдарна 40 шу дизарга.
21.00 — «Ха».
21.35 — [illegible] художественни фильм.

15.15 — «Шолна, кхаьнаь» яха радиожурнал (нохчий меттала).
18.00 — Передачай программа. Хьоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
18.01 — Н. Габараев. «ХІарий паесода» (эрсий меттала).
18.30 — «Патриот» яха радиокъуса (гІалгІай меттала).
18.45 — «Партийни собрани — кестамна хьехара кхеби школа». Беседа (нохчий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
19.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
19.20 — Керда хоамаш (гІалгІай меттала).
19.30 — Хоамаш.
19.40 — [illegible] яха радиожурнал (эрсий меттала).

УКВ

19.00 — К. Паустовский. «НаьхагІа». Радиопостановка.
19.10 — [illegible]
19.37 — [illegible]
20.10 — [illegible]

3 ДЕКАБРЬ

6.10 — «Юртара Іуйранна» (эрсий меттала).
6.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
6.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
6.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
6.21 — «Ленинан некъ» газета обзор.
6.30 — [illegible] концерт (нохчий меттала).
11.15 — [illegible] Корреспонденци (нохчий меттала).
11.30 — «Обществон законе» яха радиожурнал (гІалгІай меттала).
11.50 — Музыка (эрсий меттала).

[illegible]

РАДИО

2 ДЕКАБРЬ

6.10 — [illegible] (гІалгІай меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий». «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.35 — «Сердало» газета обзор.
7.50 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.55 — Передачай программа (гІалгІай меттала).

[illegible]

Тахан республике [illegible]

[illegible]

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364017, г. Грозный, Мамакаев у. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — [illegible]; жоапаькхама секретара — 2-34-60; [illegible]; промышленноста транспорта — 2-05-01; юрта болхама — 2-17-84; культура — 2-04-75; кехатий — 0-24-47; корректорска — 2-00-86.

НАШ АДРЕС: 364017, г. Грозный, ул. Мамакаева, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57, заместителя редактора — [illegible], ответственного секретаря — 2-34-60, отделов: партийной жизни — 0-24-41, промышленности и транспорта — 2-05-01, сельского хозяйства — 2-17-84, культуры — 2-04-75, писем — 0-24-47, корректорской — 2-00-86.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоатен денош.

С40314 «Грозненский рабочий» издательства типографи, Мамакаев, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Мамакаева, 92. Заказ № 5349.